

MIROTIN A ČESKÝ Háj

«ČESKÉ VESNICE NA VOLYNĚ»

Lubomir Sazecek

2015

МИРОТИН

ТАЧЕСЬКИЙ ГАЙ

ЛЮБОМІР САЗЕЧЕК

2015

ПЕРЕКЛАВ В'ЯЧЕСЛАВ ШЛЯХОВИЙ

2017

ПЕРЕДМОВА

Я вирішив написати про те, як з'явилися села моїх предків. Мотивацією було – декілька хронік інших волинських сіл, заснованих чехами. Прочитавши, чи швидше простудіювавши ці книги, я прийшов до висновку, що це заслужили і місця народження не тільки моїх предків, але і багатьох інших родичів та співгромадян. Звичайно, що на це моє рішення вплинули і декілька моїх відвідин Волині, включно з Миротином та Чеським Гаєм. Пан Їржі Немечек (*1933), земляк з Миротина, вже одну коротку історію села Миротин написав, присвятивши її більше тому, що стосувалося історії та чинності місцевої баптистської общини (громади, згідно з нинішньою термінологією самих баптистів). З цієї його праці та з інших статей, які він мені для написання цієї хроніки дав, я інформацію про общину та Миротин, зрозуміло, також радо використовував. Крім того, я з ним і не тільки з ним, провів багато годин в розмовах про те, що він з Миротина пам'ятає. Найбільшу підтримку при написанні цих текстів, шанобливий їх перегляд, хоча не є миротинським, я знайшов в особі інж. Йозефа Влка, за що йому також велика подяка.

Хотілося б показати це село також з іншого погляду, тобто дещо комплекснішого. Я зосередився на походженні мешканців цих двох сіл. На те, звідки вони сюди прибули, та частково також, яка була їх подальша доля після 1947 року. Маю надію, що це мені почасти вдалося і що це принесе усім тим, хто цікавиться волинськими чехами та Волиню як такою, відповідну користь та пізнання. Я розглянув також прихід декількох хвиль чехів на тодішню російську Волинь та викристалізував при цьому деяку свою точку зору і на початок чеського заселення, тобто на той час, від якого нашими істориками офіційно він відраховується. Мене вела потреба залишити тут схожий слід, який залишили наші предки, що протягом 45-и років жили та працювали в Миротині та Чеському Гаї!

СЛОВО ВІД ПЕРЕКЛАДАЧА

Десь після Різдвяних свят 2016 року я взявся за переклад хроніки села Huleč česká (нині Гільча Друга), чорновий варіант якого був готовий на початку літа. Далі почалася літературна обробка тексту, яку проводили Ігор Паньков, Тетяна Шпичук (Кравчук), Тамара Шкарбан, Оксана Нагулко.

При спілкуванні з членами чеських делегацій під час їх щорічних відвідин Волині, зокрема спалених німцями чеського та українського села Малин, я дізнався, що вже написано багато хронік волинських чеських сіл. В інтернеті вдалося віднайти електронні варіанти цих книг, значну частину яких я прочитав і зрозумів, що вони б зацікавили і українського читача. Деякі з цих хронік я отримав як подарунок від своїх чеських знайомих. Зрозуміло, що про надрукування цих хронік на українській мові не йшлося, в першу чергу через відсутність коштів. Тому я зупинився на електронному їх варіанті, який планую розмістити на інтернет-сайтах місцевих бібліотек.

Випадок звів мене з Оленою Підгайською, яка супроводжувала поїздку чеського консула у Львові пана Пешека та його помічника пана Шедо в Здолбунові та Гільчі. Вона дала мені почитати хроніку Миротина, написану Любоміром Сазечком, родина якого походить з Миротина. Я зацікавився цією хронікою, оскільки Миротин – сусіднє до Гільчі село, і в тексті згадується моє рідне село Гільча, і, відклавши інші справи, почав перекладати цю хроніку. Мене підганяло ще те, що в середині вересня пан Сазечек планував відвідати Миротин з метою встановлення пам'ятної дошки на будівлі колишнього Молитовного будинку. Через пані Підгайську мені стало відомо, що автор хроніки має бажання видати її невеликим накладом в українському перекладі. Паралельно з перекладом почалися пошуки друкарні для реалізації цього задуму.

Зрозуміло, що цейтнот, в якому я опинився, не сприяв якісному перекладу. Тому я знову звернувся до Оксани Нагулко з проханням виконати майже непосильну для мене, як для вчителя фізики та математики, роботу – літературно опрацювати текст. Вона погодилася і за досить короткий проміжок часу виконала цю роботу, за що я їй дуже вдячний.

Остаточну обробку тексту і підготовку його до друку здійснила Тетяна Шпичук, яка надала ряд зауважень та пропозицій до нього. Ось цей, узгоджений з нею варіант тексту хроніки Миротина, і пропонується читачам.

Яким вийшов переклад та й сама книжка в цілому – судити читачам.

В'ячеслав Шляховий.

ДЕЩО ПРО ЕМІГРАНТІВ

Вже за влади Фердинанда I (1503–1564), першого Габсбурга на чеському троні, в Чеських землях спостерігаються початки насильної рекатолизації (починає Фердинанд I, тому що Рудольф, званий Каше, короткочасно сидів уже в 1306 році, як перший член цієї династії, на чеському троні). Більшість жителів чеських земель все ще відносили себе до гуситської, лютеранської чи братської церкви. Габсбурги були, навпаки, завжди твердими католиками, тому в Чехію на допомогу покликали Єзуїтський орден. В 1548 році був виданий, після шмалкалдської війни (1546-1547, бій між цісарем Карлом V та шмалкалдським союзом, очолюваним лантграфом Філіпом Гесенським – Ілюстрований Енциклопедичний словник, так званий «Мандат віросповідування»). Це був головний аргумент та сильний імпульс до першої емігрантської хвилі. Насамперед це були Чеські брати, які переселялися, зокрема в Саксонію, Польщу та Прусію. Пізніше попрямували здебільшого до Берліна, тобто до Брандербуржжя. Між нашими емігрантами були люди, які не могли, або швидше не хотіли, змиритися з тим, що їм утискували свободу релігійної віри. Це була тоді та перша емігрантська хвиля. Представляли її в широкому розумінні насамперед протестанти. Вираз «протестант» має виток з протесту проти реформовано орієнтованих християн на імперських зборах в Шпеєру, що відбувся в 1529 році.

Переселення в Чеських землях досягло значних розмірів, зокрема після битви на Білій горі, коли, знову ж таки з релігійних причин, великі групи чехів вимушено емігрували. Окрім релігійних міркувань до цього спонукали і економічні обставини. Фердинанд II зразу ж після битви на Білій горі почав жорстко конфісковувати маєтки людей не католицького віросповідування, чим позбавив більшість з них засобів існування. Передусім, більшість тих конфіскованих маєтків на користь католиків, що зобов'язувало останніх до покори! Більш того, тоді католицизм був проголошений єдиною визнаною вірою в Чехії та на Мораві. Його племінник (деякі джерела невірно стверджують, що то був його син) Леопольд I в цих кроках був його послідовником. В більшості ці емігранти і далі прямували з рідних країв на північ, так як і перша хвиля, тобто до Брандербуржжя (Берлін), Саксонії, Прусії та Сілезії. Та друга хвиля була викликана подальшими жорсткими та обмежувальними заходами владного правителя. Сталося це після видання цісарського указу Карлом VI (син Леопольда I, в Чехії король Карл II) в 1725 році, направленим цього разу проти так званих єретиків (почасти надуманих). Цей чин сприяв масовій втечі багатьох таємних некатоликів (автор має на увазі християн, які не були католиками і не визнавали верховенства Папи Римського – прим. перекладача) з краю. За розмахом вона ніяк не відрізнялася від попередньої побелогорської еміграції і знову була направлена виключно на північ, в Німеччину та Польщу. Третя хвиля еміграції, викликана першою сілезькою війною, відбулася вслід за тією

другою, тобто після 1741 року. Той повоєнний стан створив нові можливості відходу таємних некатоліків в Сілезію, яку після згаданої війни окупувала переможна Прусія. Переселялися тоді, на відміну від перших двох емігрантських хвиль, в основному, селяни, а також ремісники та так звані наймити.

В Сілезії та Прусії з'явилися декілька поселень, в яких мешкали виключно переселенці з Чехії. Звідти також походить і велика частина волинських чехів. Мова йшла, передусім, про ті емігрантські родини, які там проживали в тих новозаснованих поселеннях, як Фрідріхув Табор, Фрідріхув Градец, Горні Подебради, Стржедні Подебради, Долні Подебради, Малі Табор, Чермін та деякі інші. Для деяких з них дав з рештою письмовий дозвіл сам володар Фрідріх II, як це видно з деяких назв. Хоча пізніше дійшло до повного скасування кріпацтва (в 1781 р.) та видання, так званого, «Указу про віротерпимість» в тому ж році Йосифом II, більшість емігрантів в Чехію не повернулися і перебували надалі поза чеськими землями. Переселенню чеських емігрантів на Волинь звичайно ще передувало подальше переміщення з Німеччини на схід, на теперішні польські землі. Це відбувалося десь приблизно на зламі 18 та 19 століть, коли їм, очевидно, стало замало заснованих ними поселень. Тоді відбулося це переміщення на схід аж до Лодзі, до Зелова, який заснували 50 емігрантських родин десь в 1802 році.

В його околицях частково заселили наші емігранти декілька інших зручних сіл разом з містами в т. ч. Лодзь. Але вже в ті часи перебували на території Царської Росії, оскільки десь від 1807 року Росія більше ніж на сто років отримала цю частину Польщі, після так званого троїстого поділу Польщі, під свою владу. Тим самим емігрантам полегшилося їх пізніше переміщення далі в напрямку на схід. Не потребували при цьому вирішувати зовсім ніяких проблем з переселенням! Але знову ж таки не отримали ніяких царських пільг, які тоді отримали наступні емігранти з Чехії! Це було істотною різницею між тими двома групами. Вони мали легший доступ до маєтків, тобто, передусім, до землі, що було великою перевагою. А коли до цього додати ще і податкові пільги та звільнення від військового призову, то в сумі це вже багато значить! Надання пільг також не тривало вічно і закінчилося десь в кінці 1884 року, коли був виданий закон, що обмежував володіння землею людьми з неросійським підданством. З часом це призвело до послідовно проведеного масового переходу в православ'я!

Емігранти, напевно, вже внаслідок того їх первісного переселення з Чеських земель, були легкі на підйом. І це їх переселення повторилося ще декілька разів, зокрема в рамках цілої Росії. Окремі родини навіть, як впливає з деяких документів, якими є «Крестьянские листы», 14р., ч.17, добралися добровільно через Крим аж у Сибір, а потім через Кавказ назад у Крим.

Перші чеські колоністи прибули до Криму в кінці п'ятдесятих років 19 століття, коли стало відомо, що в країні є достатньо дешевої землі та

потреба в робочій силі, оскільки внаслідок кримської війни край покинула значна кількість мешканців, переважно татар. Колоністи, приваблені обіцянками робочих місць та примарою бгагополучного життя, «вирішили поїхати на три роки попрацювати. Походили в більшості зі східної Чехії.» (Г. Длугошова)

Потрібно, звичайно, додати, що це ніколи не було так просто. Спочатку для виходу з Чехії треба було скористатися послугами контрабандистів, подорожували пішки в дуже жорстких умовах. Емігранти зазвичай шукали підтримки для своєї віри, переконань, що часто було марним. В багатьох випадках так і не знаходили те, що постійно шукали. Досить часто траплялися сварки між окремими колоністами в чеських селах. (Штержікова, «Земля батьків»)

Наступною великою проблемою для чехів в екзилі було велике небажання місцевих чиновників та влади дати можливість емігрантам проповідувати їхню віру власним проповідникам, а проповідники з Чехії приймалися завжди з великим небажанням. Водночас обтяження податками було часто нестерпне, та навіть місцеве населення до їх присутності не завжди ставилося позитивно. Не останнім чином це стосувалося і отримання земельних наділів або можливості займатися, наприклад, ткацтвом чи торгівельною діяльністю. Також були для наших емігрантів встановлені квоти, скільки їх може в даних містах жити! Просто це був ніякий не мед!

Приблизна карта Волинської губернії

Але повернемося до їх переміщень на теренах розлогого Російського царства. Досить правдоподібно, що деякі окремі родини оселялися, як у Волинському краї, так і в інших більш віддалених місцях в царській Росії і набагато раніше до того часу, який у нас ще постійно офіційно вважають за час приходу чехів на Волинь. В решті решт і (засноване, напевно, чехами)

село Лутгардівка (колись також Лутгарда) поблизу Дубно, яке нині називають Зелене, було засноване спільно німецькими та чеськими емігрантами із Зелова в 1863 році, тобто мінімум за п'ять років перед тим «офіційним» заселенням Волині чехами. Як вдалося встановити, то це було зовсім не перше чеське село, а, отже, не перший випадок чеського поселення. Тоді дивно, чому наші історики так яро стоять на межі заселення Волині, датуючи її 1868 роком. Деякі джерела, як наприклад «Вірний страж», 50 р., ч. 1, в статті, яка має бути керівництвом для написання хронік або історій волинських чехів, стверджує, що в кінці 50-х років 19-го століття вирушила частина емігрантів до Волинської губернії та заснувала там село Погорільці (нині Привільне – прим. перекладача) по сусідству з Лутгардівкою та неподалік Підгайців. Говориться при цьому про роки 1857–1859. І не йде мова тоді тільки про чеські родини. В ті часи, власне, в Росію переселялося багато, зокрема німецьких родин, і було це аж до Волги! Чисельність німців, що проживали на теренах тодішнього Радянського Союзу досягала перед II світовою війною двох мільйонів! І Сталін з ними мав досить великі проблеми, тому що побоювався, що у воєнному конфлікті, який розпочинався, вони стануть на бік гітлерівської Німеччини.

Водночас, в наступній фразі з «Вірного стража» повторюється вже загальновідоме, що в 1863 році було засноване перше поселення Лутгардівка і тими ж засновниками, що і Погорільці та Підгайці. З тією Лутгардівкою є, напевно, складніше, тому що нібито ніколи не мала навіть чеську школу, так само як і Підгайці! Признається, до речі, також і те, що це було частково з економічних причин! Деякі інші джерела також говорять виключно про економічні причини. Зокрема ті, які пишуть, що в кінці 40-х років 19-го століття в тій місцевості, де жили наші переселенці, був досить великий неврожай. Йшлося про те, що земля є вже виснажена і її потрібно змінити! Без сумніву, однак, суттєво, що точний рік відходу поодиноких родин переселенців в східному напрямку невідомий! Більше того, їх переселення тривало аж до початку 20-го століття, на відміну від емігрантів! Наступним визначним поселенням, яке на Волині переселенці заснували пізніше, в 1878 році було село Михайлівка. Його засновниками були: Ян Андрш, Карел Душк, Йосеф Груда, Вілем Єлінек, Павел Коутецкі, Йосеф Кратохвіл, Карел Марек, Павел Слама, Ян Тврді, Йосеф Веселовскі (деякі з них переселенці вже від 1742 року). Всі вони походять із Зелова та його околиць!

Окремі родини чеських переселенців за деякий час перед тим поселилися на Херсонщині, також в Криму і в більш віддаленій Мелітопольщині чи Донеччині (звідки аж нині з труднощами повертаються до Чеської республіки). Але то не були родини тільки переселенців з Сілезії, йде мова також про родини, які переїхали туди прямо з Чехії. Згадана Лутгардівка та її заснування логічно може вважатися офіційним початком заселення Волині чехами!

В такому випадку найменше в 2013 році ми могли святкувати 150-річчя приходу чехів на Волинь. І це в тому випадку, якщо будемо ті згадані

Підгайці та Погорільці зовсім ігнорувати, оскільки організована еміграція з Чехії почалася по суті аж через п'ять років. Тому, заснування села Лутгардівка та інших названих сіл в Україні, заснованих переселенцями, ніхто не помічає, і за офіційний початок приходу чехів на Волинь приймають рік 1868!

Переселенці мали, як вже було сказано, перед тими емігруючими чехами, які походили з Австро-Угорщини, досить значну перевагу в тому, що переселялися в рамках самої Росії, тобто однієї країни. Їм не були потрібні жодні дозволи влади і вони не прохали про виїзд з Австро-Угорщини, або про підданство в Росії тощо. Прибували таким чином до нових місць вже як російські піддані. Тим більше, що були ознайомлені з російськими організаційно-правовими нормами і не потребували до всього нового пристосовуватися. Їх більш ніж трьохсотлітня емігрантська практика стала для них в пригоді.

Очевидним є також те, що всі колоністи з числа переселенців були реформованими євангелістами, або, щонайменше, некатолики. Більшість з них належала до євангелістської реформованої церкви з традиціями чеської реформації, представленої в нашій історії насамперед Яном Гусом, Яном Амосом Коменським, але також і Петром Хелчіцьким. Є цілком зрозуміло, що потім і на Волині з цієї ж самої причини, вони пізніше стикалися з багатьма проблемами збоку як державних чиновників, так і деяких так званих «конкурентних» православних церков. Їм створювали всякі перешкоди в практикуванні своєї віри. Російська влада примушувала переселенців приймати православ'я! Тільки між двома світовими війнами, при польському режимі, на західній Волині переселенці могли в цьому відношенні трохи вільніше дихнути та відчувати більше свободи.

Засновники зеловського баптистського осередку були в переважній більшості потомками чеських побелогорських емігрантів до Пруської Сілезії. Перед своїм приєднанням до баптистів належали до реформованих євангелістів. Зеловський баптистський осередок виник у зв'язку з місіонерською діяльністю, яку розпочав в 1843 році Йоганн Гергард Онцкен, засновник європейського континентального баптизму, в німецькому Гамбурзі. В 1865 році виник німецький баптистський осередок і поблизу Зелова – в Куровку, який розташований десь за 4 км від Зелова та 1 км від Пожденіц – ще одного села, де проживали потомки чеських емігрантів.

Деякі чеські євангелісти вирішили дослідити це нове церковне об'єднання, навколо якого циркулювали різноманітні плітки. Щира набожність німецьких баптистів та їх общинна єдність багатьох переконала. Німецькі баптисти тоді сповідували віру, яка мала виразні риси кальвінізму, що дійсно резонувало з основами віри чеських емігрантів. Першим проповідником самостійної чеської баптистської общини в Зелові став нащадок чеських емігрантів Карел Єрсак. В Польщі по тому виникали наступні баптистські общини, деякі з них були чесько-польські (Лодзь,

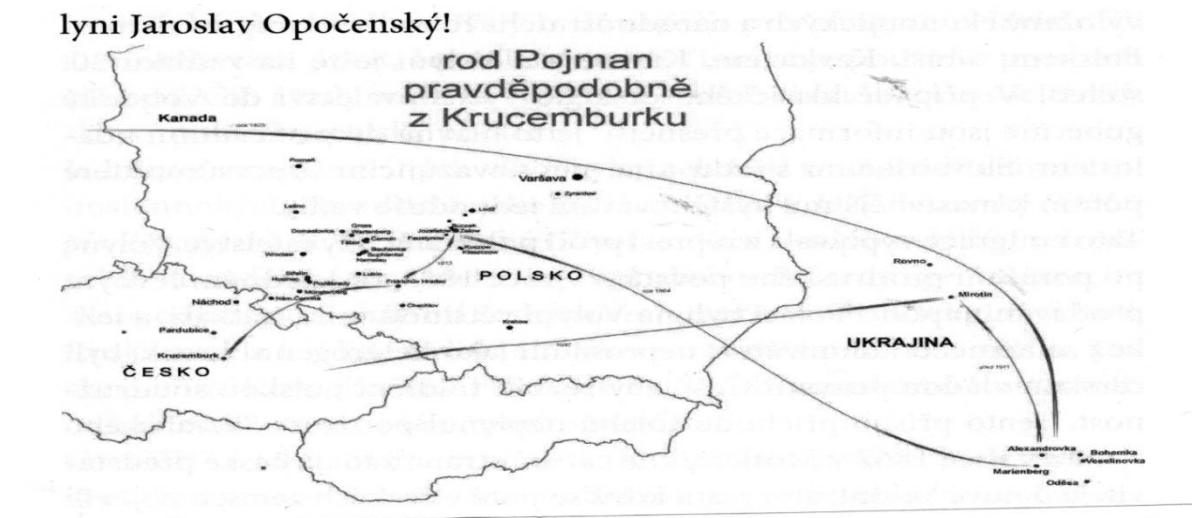
Жирардов, Познань, Катовіце, Торунь, Варшава) чи чесько-німецькі (Чермін у Остржешова). Джерело:www.bjb.cz

Один з перших чехів був відомий як баптист Карел Кулгаві. В 1869 році в Зелові нараховувалося всього лише тринадцять баптистів. Наступні відомі імена пропагандистів цієї віри слідуєчі: Чап, К. Єрсак, К. Лелек, Подрацкі, Ф. Рейхрт. Пізніше – Й. Гарт (або Горт чи Горта). На Волині завжди існували справжні релігійні центри. Їх значення з часом змінювалося, природньо, що зі збільшенням загальної кількості переселенців.

Для реформованих євангелістів, це в першу чергу Боратин, для баптистів – Михайлівка. Так було до заснування Миротина, який швидко перебрав від Боратина важливу роль практично найвизначнішого центру баптистів на Волині. Тому, що за кількістю своїх членів, той не досягав вже такого визнання. Миротин активно об'єднав навколишні села, допомагаючи в організації церковних служб в околицях і в Чеському Гаю. Значення Боратина знову піднялося після 1932 року, коли став адміністратором всіх євангелістських церков на Волині Ярослав Опоченскі!

ЧЕСЬКА ЕМІГРАЦІЯ

Ось так відбувалося переселення так званих емігрантів. Інші волинські чехи, однак, рекрутувалися передусім з переселенців, які виїжджали з тодішньої Австро-Угорщини пізніше, аж в другій половині 19-го століття. Було це в 1868–1880 роках, коли на Волинь переселилося більш ніж 16000 осіб. Було це по суті безумовно з економічних та національних причин. Ці переселенці мігрували між Польщею, Сибіром, Кавказом, Кримом та Волиню ще на початку 20 століття! У випадку класичного чеського переселення до Волинської губернії інформація є точнішою завдяки офіційним подіям, Слов'янському з'їзду та пов'язаними з ним процесами, які потім вели просто до більш масового переселення.

Карта шляхів чеських емігрантів (джерело Google)

Ця еміграція впливала з репресій проти польського населення Волині після поразки антиросійського повстання в 1863 році та, як наслідок – дешевим продажем землі на Волині великими землевласниками, і, оскільки, німецькі колонізатори не підійшли як неоднорідний елемент, то царська влада покликала чехів, щоб розбити традиційне польське товариство. Ця обіцянка приходу чехів не впливала тільки зі Слов'янського з'їзду в 1867 році в Москві, де царська сторона попросила чеських представників про нових переселенців. В чеських землях з'вилися пропагандисти від'їзду в Росію. Спустошлива Прусько-Австрійська війна, яка торкнулася зокрема жителів північної Чехії, і завдяки якій багато чехів усвідомили потребу змінити своє життя. Багато з них зголосилися від'їхати до царської Росії. Слід додати, що Волинь була лише одним з можливих варіантів для чехів, іншими можливими краями був Кавказ або Далекий Схід.

Великий вплив на такий розвиток подій мала загальносвітова ситуація – промислова революція і пов'язані з нею зміни, як скасування кріпосного права, заборона рабства та інші великі соціальні зміни, які кожна нова епоха

приносить, звичайно, з собою. Європа сильно змінювалася, деякі держави почали посилюватися і приходили в рух певні соціальні верстви.

Не менш значний вплив на загальну ситуацію в Чехії мало впровадження так званої дуалістичної системи австрійським міністром Бенстом в 1867 році. Самі чехи вважали свій народ скривдженим, бо як наслідок цього, опісля нібито вважалися другосортною частиною населення Австро-Угорської імперії. Початок того політичного напруження був передусім у невиконанні початкових цісарських обіцянок, даних чехам після бурхливого 1848 року. Отже, не тільки економічні, але і політичні утиски стали причинами до еміграції. Тим більше, що у чехів з'явилось відчуття, що всяка їх діяльність є тільки на користь німцям! Тобто, еміграція окрім економіко-соціального мала прихований політично-економічний підтекст!

Одним з незаперечних впливів була і тогочасна літературна діяльність багатьох відроджувачів, якими були, наприклад, Ф.І.Челаковскі («Відгук пісень руських»), К.Г.Боровскі («Життя на Русі») та інші. Це був антинімецький вплив на чеських емігрантів, що спрямовував їх на схід. Російські землі та їх люди розглядалися ними як партнери в значно більшому розумінні. В решті решт і Франтішек Палацкі був дуже великим прихильником царської Росії, і, зрозуміло, він був не один.

Відкрилися також трюхи кордони і тим самим почалося часткове переливання надлишкових робочих сил. Спочатку це все ще йшло дуже повільно, але все-таки доходило до змішування європейських народів. В історичних європейських землях з тодішніми великими родинами було важче прожити. В деяких місцях парадоксально був відсутній розвиток промисловості і тому не було робочих місць, а в інших місцях – не вистачало кваліфікованих робітників. Технічний розвиток тоді прискорювався, і в Чехії ставало тісно. Водночас місцями виникала недостача сільськогосподарської продукції, освіченість потроху відставала від розвитку, і люди в деяких віддалених місцевостях почали відчувати нестачу засобів існування. Тому з'явився мало знайомий феномен масового переселення. Зокрема, коли почали переконувати, що в Росії земля дуже дешева. Поселенці від'їздили в Росію з думкою: «За халупу –садибу!»

Наступною не менш важливою обставиною був той факт, що прибулі поселенці, або назвемо їх колоністи, отримали від російського царя досить привабливі пільги при сплаті податків. Крім того, на такий самий час, на двадцять років, чоловіки звільнялися від військової повинності. Але це стосувалося лише тих, хто переселявся в Росію та отримував російське підданство. Переселенців, які власне були російськими громадянами без власної заслуги, це положення зовсім не стосувалося. Так само як тих, хто відмовився від австро-угорського підданства. В наступних роках все-таки підтвердилася приказка «Обіцянка-цяцянка ...», це коли спадкоємець царя багато пільг чехам скасував. Все ж колонізація Волинської губернії стартувала і досягла стану, коли нікому не хотілося нікуди повертатися!

Але перші великі групи емігрантів спочатку замірилися на інший бік світу, за океан. Передусім до Сполучених Штатів Америки, де в ті часи з великим порозумінням приймали емігрантів з цілого світу. Сполучені Штати своєю величиною та промисловістю, що швидко розвивалася, були для селян, робітників та всякого роду ремісників великою принадою, власне такою новою «землею обітваною». Цьому, однак, хотіли деякі чеські впливові особи, зокрема діячі культури, якимось чином перешкодити. Їх метою стало намагання змінити цільову орієнтацію цих потенціальних емігрантів.

Логічною тут була пропозиція нескінченного російського простору на сході. Ще більше тому посприяла досить жорстока громадянська війна, яка вибухнула в Америці і тривала з 1861 до 1865 року. Це також багатьох європейських емігрантів «зупинило» у великих німецьких портах (головно в Гамбурзі) перед самим відплиттям. Зрештою і там послідовно виникали масові спроби тих емігрантів розвернути в другий бік. В напрямку до згаданої Росії.

Російські емісари, що агітували за переселення в Росію, не отримали відкритої підтримки чеських політичних представників, але отримали неофіційне схвалення та тиху підтримку при переговорах з американськими чехами, зокрема, у деяких наукових працівників у Празі, які неухильно вели переговори по узгодженню поглядів чеських представників. Публіцист Франтішек Єзбері, працівник Народного музею та близький співробітник Палацкего А. Патера, вели переговори з чільним представником чеської політики проф. Браунером, учасником народознавчої виставки в Москві в 1867 році, який підтримував переселення чехів до Росії. (згідно з Вацуліком – Історія волинських чехів I).

У 1867 році в Москві відбувалася Народознавча виставка, там навіть на університетській зустрічі Н.А.Жеребцов, член «Спілки сільського господарства», висловився, щоб чехи, які виїжджають на роботу до Америки, радше переселялися в Росію! Вже в квітні 1867-го була при Московській землеробській спілці заснована комісія для керівництва чеською еміграцією. Свої міркування члени комісії озвучили при переговорах з учасниками Московської етнографічної виставки, зокрема Палацкім, Браунером та Рієгером. Член комісії Т.А.Левшін відвідав Прагу, щоб на місці познайомитися з усім, що стосувалося чеського інтересу до переселення в Росію. (Вацулік – Історія волинських чехів I).

Тобто, першочергову ініціативу, що вела до заселення земельних ділянок на Волині, слід присудити російській стороні. Наступним фактом було те, що за ідеєю Франтішека Палацкі чеські колоністи, які заселяли колишні маєтки польської шляхти, представлялися в Росії перед усім як потомки Гуситів (не католиків)!

Ще декілька років перед тим відбувалися якісь сепаратні переговори стосовно згаданої спроби спрямувати перших емігрантів замість Америки в іншому напрямку. Мова йшла про те, що російський цар в 40-х роках 19-го століття при проїзді через Мораву був вражений рівнем чеської провінції,

зокрема станом міст та сіл. В Москві через декілька років відбулися наступні переговори і при Московській землеробській спілці навіть створилася комісія для підтримки чеських емігрантів. Москва хотіла повторити досвід з іміграцією з Німеччини, яка позитивно вплинула на покращення життя в провінції та в містах. Початок цих перемовин та їх активність мусили бути чимось викликані.

На засіданні Московського географічного товариства в червні того ж року (1867), очевидно Рієгер робив запит по тій самій проблемі. Були запропоновані Самарська губернія або Північний Кавказ, що чеським делегатам не дуже підходило.

Після повернення до Праги Рієгер та Палацкі, очевидно, також швидко зустрілися з Пржібілем та Олічем, які були зацікавлені в негайній організації переселення. Незаперечно, що при цьому виникла якась важлива вказівка, але на протязі всієї еміграції нею керували посередники, що перебували у Варшаві та в декількох інших польських містах. Тому для нових поселенців на Волині, ціни піднялися, оскільки купівля орної землі була вигідною справою. Злі язика твердили, що багато з колоністів втратили частину своїх маєтків через махінації цих організаторів! Про їх методи розповідали поляки і росіяни! Мова йшла про те, що з погляду сьогодення вони мали надійний і безсумнівний доступ до отримання особистого маєтку за рахунок інших.

Цікаво, що в ті ж часи відбувалося таке ж масове заселення тодішніх німецьких колоній, що лежали далеко за морями, зокрема в Африці. Наприклад, в африканських країнах Танзанії та Намібії. За Берлінською Конференцією в 1888 році Німеччина отримала досить обширні заморські території не тільки в Африці, але і в Індонезії та Океанії. Дуже правдоподібно, що це була не тільки Німеччина, звідки переселялися «до світу»! Цілком зрозуміло, що в той час йшлося про всеєвропейське явище.

Ще дещо про помилки щодо початку чеського переселення на Волинь. В інтернеті на фейсбуці недавно з'явилася інформація, що у витягу зі старої хроніки та садибних книг села Жеретіце (район Ічин), в хроніці є такий абзац: «В битві біля Ічина військо австрійське та саксонське втратило 5500 осіб... На другий рік після цієї війни переселилося в Росію з Жеретіц 16 родин, а саме: Мартінцова, Штейнова, Шлискова, Гніздова, Чапкова, Якубцова, Веверкова, Коштякова, Кваснічкова, Стиблікова, Мазанцова, Киселова Ф., Худобова, Яновскіго та Паткова.»

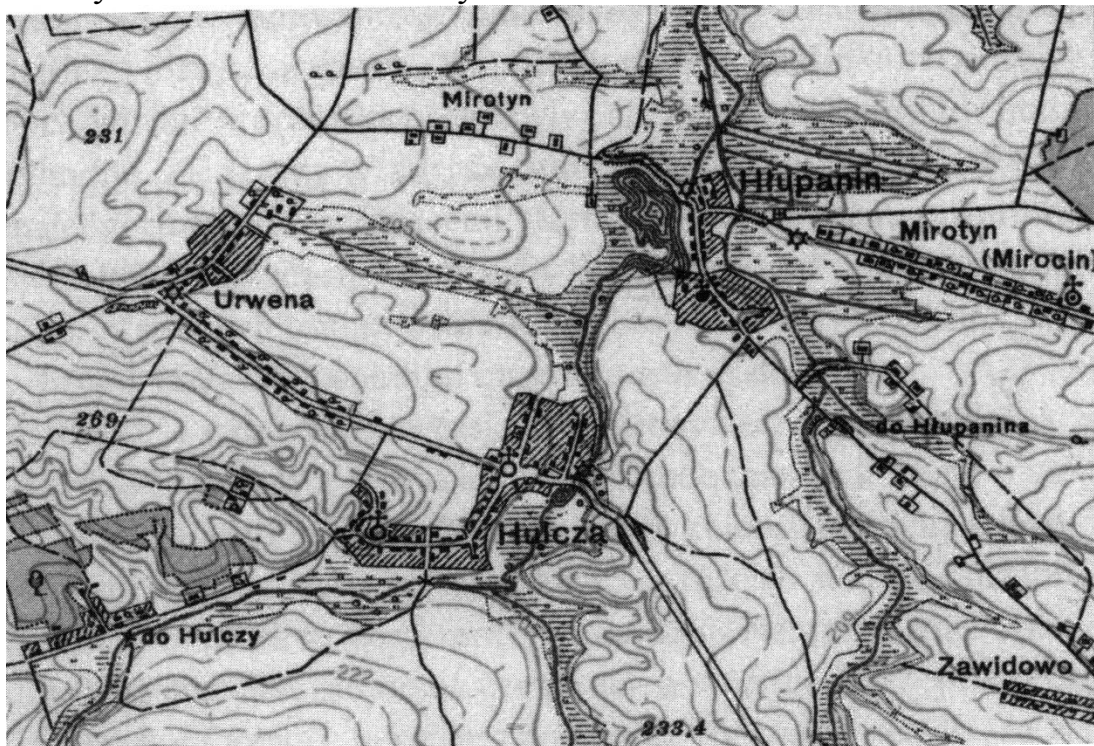
Правдоподібно, що коли б могли шукати в Google простим пошуковцем у всіх існуючих хроніках, то знайшли б таких повідомлень значно більше. І це дає нам право говорити про похибки «офіційної» дати, тобто року початку переселення чеських родин на Волинь. Битва біля Ічина відбулася 26.06.1866, питання тільки в тому, як рахували ті роки після битви. Просте твердження, чи позначення початку дій чехів на Волині 1868 роком, має, напевно, тільки мінімальне підтвердження!

ЗАСНУВАННЯ МИРОТИНА

Село чеського походження Миротин віддалене десь на 17 км від районного міста Здолбунів та 28 км від обласного міста Рівне, якщо брати точно від середини вказаних міст до середини села. Поселення на Волині в більшості досить розлогі є більшими і в ширину, на відміну від чеських співвідношень, до яких ми звикли тут.

Воно розташоване десь на 800 метрів за Глупанином, над дорогою від його краю в східному напрямку, простягнувшись на 2780 метрів в довжину єдиною вулицею, плавно переходячи до сусіднього Чеського Гаю, який розтягнувся на 640 метрів знову тільки двома рядами будинків, з кожного боку лежить один ряд.

В 1902 році закупили чехи, пани Ян Немечек, Йозеф Несварба, Вацлав Валашек та Йозеф Заїчек, в кадастрі села Глупанин землю, колишній, вже зашпунований двір дворянина Колінкова. Вже названий Йозеф Заїчек (крконошський земляк) був, напевно, тією найактивнішою постаттю виникаючого Миротина. В його випадку потрібно зауважити, що вже тоді проживав у Глупанині майже десять років. Через протиріччя з односельцями, а передусім з представниками церкви в Боратині, переселився в Глупанин вже на початку 90-х років 19 століття! Тому, очевидно, вчасно отримав інформацію про продаж вільної землі. Нове засноване село від початку до деякого часу називали Чеський Глупанин.

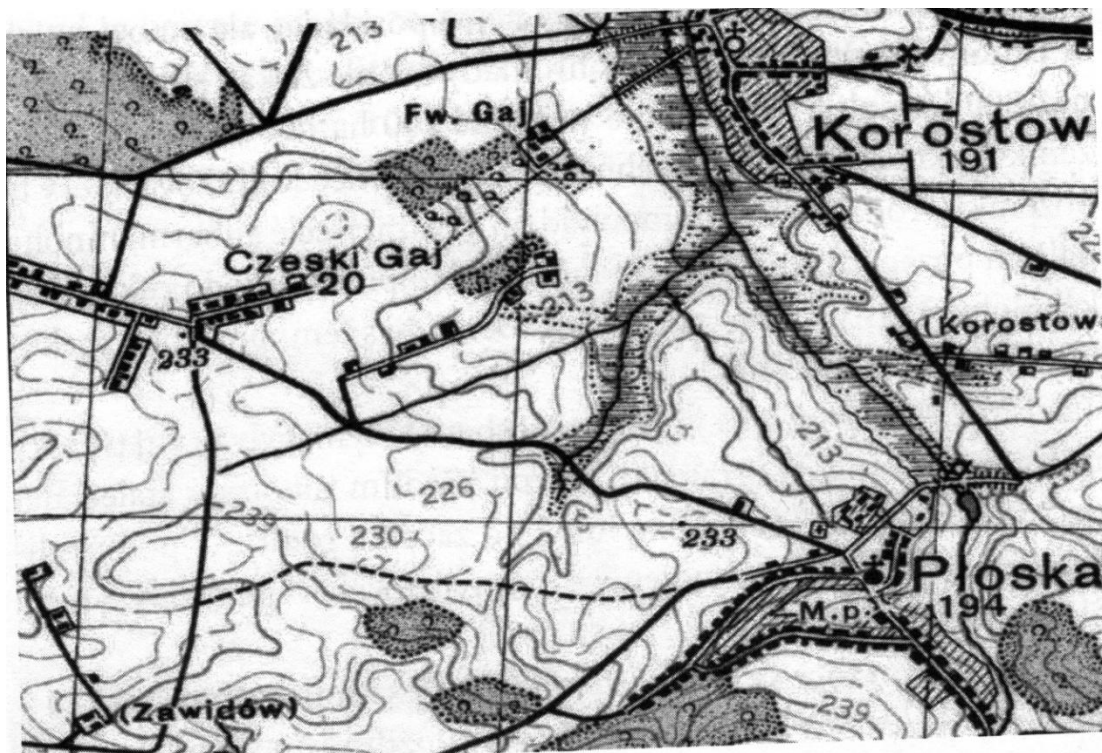

Миротин на польській військовій карті від 1922 року

Коли закупували землю – потоваришували. На загал отримали чудових більш ніж 800 га поля та лісу, з того щонайменше 100 га луків та торф'яників. Земельні ділянки купили в згаданого вже російського дворянина Колінкова. Тим часом він володів губернії багатьма іншими земельними ділянками, які в значній мірі поступово перейшли в руки чеського населення. Не виключено, що він тими земельними ділянками спекулював і, напевно, досить успішно.

Так само на початку, як і в інших місцях на Волині, перші три роки для миротинців були найважчими. Земля, яку перед тим століттями ніхто не обробляв, зрозуміло, була нездатна відразу родити. Аж після кількарязового переорювання та угноєння дочекалися очікуваного урожаю та засобів для існування для нових поселенців.

В наступному році сюди переселилися 17 емігрантських родин з Михайлівки (Едіта Штержікова, «Земля батьків») та заснували тут другий баптистський осередок на Волині. Хоча їхнє переселення ніби то відбулося через віру, мало швидше за все прозаїчніші причини. В Михайлівці тоді виживали малоприбутковим ткацтвом, тамтешня земля не була достатньо придатною для обробітку, в Миротині це було навпаки (Я. Немечек). Тому їх реакція на інформацію, що там є ще якась вільна земля, була миттєвою! За ними сюди потім прийшли ще наступні родини і були це, передусім, переселенці із західної частини Волині та Херсонщини. Майже всі вони початково походили із польського Зелова. Йшлося про родини переважно чеськобратського віросповідання, баптистського та інколи православного (в 1888 році перейшли в православну віру, передусім через землю, 5505 чехів). Земля в ті часи була ще досить дешевою, тому деякі родини, а найбільше з тих перших покупців, закупили або взяли в оренду навіть по 30 га.

Чеський Гай та східна частина Миротина

Найближче українське село, через яке вела до Миротина дорога, називалося Глупанин. Село Миротин лежить ліворуч від головної дороги, що веде зі Здолбунова на південь до Острога, навпроти Урвенни (дехто також стверджує, що близька колонія відносилася до Миротина) і якраз навпроти Гульчі Чеської. В часи купівлі земельної ділянки весь край був ще досить заліснений. Сьогодні там з лісом не густо. Зрештою, недалеко засноване чехами село Залісся, власне за лісом вже не лежить. (Це твердження неточне – прим. перекладача).

Роком заснування Миротина інколи (помилково) також називають 1870 рік. Напр. – Я. Вацулік «Історія волинських чехів I», стор. 9 електронного видання. Також можна дискутувати про засновників, що походять з Богемки – Я. Вацулік «Історія волинських чехів II», стор. 37 електронного видання, де це так подається, і коли сама Богемка заснована на цілі три роки (в 1905 році) пізніше ніж Миротин. Засновниками Богемки були пани: Ігнац Андрш, Фрідріх Горта, Фрідріх Єлінек, Павел Полачек та Франтішек Златнік, це ж ті самі знайомі нам раніше прізвища і з Михайлівки, Миротина чи, швидше, з Зелова, і всі вони були по суті зеловськими переселенцями. Коли ми вже говоримо про Богемку, так Богемка розділена на дві частини, головну та на іншу, яку називають місцеві Участок, колись теж Миротин! Припустимо, що можемо говорити про Богемку і кожен буде мати на увазі іншу. Та, про яку говоримо, лежить на дорозі з Житомира до Одеси, за 180 км від неї, в Миколаївській області. Інша знаходиться в Криму і була перейменована на Лобаново.

Але повернемося до новозаснованого Миротина. Через короткий проміжок часу чеська частина нового села, на відміну від тієї початкової української частини була названа по-чеськи, по-своєму Міротін. За деякими

відомостями, щоб в їхньому селі був вічний мир. Але миротинські чехи завжди стверджували, що село Глупанин ніколи частиною Миротина не було. Сьогодні це вже одне велике село, що має спільну назву Миротин, хоча між частиною Глупанина та Миротина до сьогодні є досить великий, до півтора кілометра довжиною, проміжок! Згідно з польськими військовими картами від 1922 року до Миротина відносилися і декілька будинків за Глупанином в напрямку до Лідави чи Урвенни (сучасна Загребля – прим. перекладача). В Урвенні в решті решт, напевно, і деякі миротинці спочатку деякий час і мешкали. Чеський Гай сьогодні є просто Гай.

Село Миротин, збудоване по сусідству з українським селом Глупанин, зі своєю специфічною спрямованістю незабаром вже мало понад триста мешканців. Було це головню завдяки великим родинам, які сюди прибували. Їх життя нічим не відрізнялося від інших місць на Волині. Було воно досить важким та суворим. Не дивлячись на те, що, як вже було зазначено, новопоселенці добровільно відмовилися від світських утіх, на їх культурні потреби та повноцінне громадське життя це жодного особливого впливу практично не мало.

Чисельність мешканців Миротина та Чеського Гаю, що сягала разом наближено триста п'ятдесят, максимально чотириста осіб, підтримувалася практично на одному рівні і то власне аж до часу рееміграції в 1947 році. Це було всупереч деяким рухам в напрямку за океан, до Чехословаччини чи на південь України, до Миколаївської, Кримської та Херсонської областей. Річ у тім, що деякі родини переселенців переміщувалися між всіма поіменованими областями. Так само як і деякі місцеві проповідники.

Слід відмітити, що новопоселенці походили з емігрантських рядів і їх причина до переселення з Сілезії була передусім економічна. Дорога сюди на Волинь коштувала в чотири рази дешевше, ніж до Америки, земля – також ще була досить дешевою, у всякому випадку на самому початку 20 століття. Це все зрозумілі причини, окрім значно важливішо – толерантності до їх віри. Були значно ближчими до православ'я, ніж до католиків-поляків і до деяких реформованих німців. Вивчаючи доступні документи, наприклад, чотири метрики, що велися в рамках миротинської баптистської общини, в основному, проповідниками, можемо також зробити висновок, як мало проникали в село впливи оточуючого середовища. Маємо на увазі те, що насправді тільки в поодиноких випадках миротинські чехи женилися чи чешки виходили заміж за українця, поляка чи навіть росіянина. Великий вплив на все це мав незаперечно і переважаючий соціальний склад мешканців села. Ті вже згадані баптисти та інші чеські мешканці проживали своє життя в рамках своєї комуни, отже інколи відсторонено та закрито від інших сусідніх та релігійних громад.

Для нас, і не тільки для нас, миротинських потомків великим жалем є те, що в основні записи в метриках вносилися інформація виключно внутрішнього життя і там не були висвітлені долі поселенців, що проживали поза баптистською общиною. Але туди занесена інформація про баптистів з

сіл, які лежали в навколишніх краях, де не було власної общинної організації. Якраз ці метрики тільки підтверджують те добровільне відособлення від навколишнього середовища, яке частково проявлялося і ще проявляється і після рееміграції тут в Чехії. Це наводить на думку, що переселенці все, окрім їх общинної комуни, приймають зі значною недовірою, якщо не сказати прямо про неприйнятність.

Цитата з вже згаданого письмового повідомлення про Миротин пана Їржіго Немечека, ще живого миротинського земляка: «На початку життя чеських родин не було легким, багато родин змушені були позичити гроші в банку для закупівлі землі, побудови будівель, придбання живності та інвентаря. Мусили максимально економити, але всі були щасливі, що можуть працювати на своєму полі та жити під власним дахом (дехто і в тимчасовому). Тішилися, що живуть з односельцями, які визнають ті ж самі духовні та моральні цінності і снагу до служби Богу. Це була дотримувана совісна чистота життя в колективі та поодинці і керувалися тут справжньою колективною дисципліною. При заснуванні села мешканці домовилися, що в селі ніхто не сміє відкрити шинок, де б продавали алкоголь, і це їм вдалося. Аж до від'їзду в 1947 році це був поодинокий випадок в Україні.»

Під час заснування села, за взаємною згодою, виділили поселенці посередині виникаючого поселення ділянку, загальною площею 2 га. Це було місце, яке призначалося для школи, церкви та кладовища. З однієї старої будівлі колишнього власника, що стояла на цій виділеній ділянці, зробили школу, яка в неділю, в перші роки, тимчасово служила для відправи богослужб. Село утворювала, і по сьогодні утворює, одна вулиця довжиною десь 3,5 км, з будинками як намисто по обох боках. Другий ряд будинків не будували з прозаїчних причин, бо ділянки за будинками використовувалися для ведення сільського господарства і тому було простіше будуватися поруч. Через це село постійно продовжувалося! Місця тут було достатньо.

Оскільки, тоді звичного будівельного матеріалу, такого як камінь, в околицях дійсно було мало, то, коли хтось випадково виорав на полі камінь, відносив його в село. В наступних роках миротинці самотужки збудували церкву або власний дім молитви, яка на св. Вацлава у вересні 1912 року була освячена і тоді почалося її використання. Молитовний будинок так само як і школа та пожежне депо мали своє місце посеред села. Як пише проф. Ярослав Вацулік в своїй праці «Історія волинських чехів II», стор. 37 електронного видання – «Молитовний будинок баптистів у Миротині був побудований за проектом не спеціаліста-будівельника, а мельника Заїчка в 1912 році. Інтер'єр був оздоблений віршами з Біблії на чеській, польській та російській мовах». Це була одна з кількох любих Богові дій одного із засновників села, пана Йозефа Заїчка, який, як вже згадувалося, був дуже активний та винахідливий.

День урочистого відкриття церкви в майбутньому стало у Миротині днем престольного свята. Від осені 1912 року, від свята св. Вацлава вже почав молитовний будинок повністю використовуватися за своїм

призначенням. Поміщалось в ньому, ніби то, аж п'ять сотень віруючих і в його будівництві взяли участь майже всі мешканці села. До того часу віруючі сходилися в одній старій будівлі маєтку. На світлинах богослужба після звільнення в 1944 році. Ці світлини з архіву пані І. Машкової, дочки останнього проповідника перед від'їздом до Чехії.

Нинішній стан колишнього миротинського будинку молитви є нереально жалюгідний, державний герб СРСР вгорі на фронтоні був прикріплений до 50-ї річниці виникнення тодішнього Радянського Союзу. Цей будинок тривалий час використовувався місцевим колгоспом як склад для зерна. До такого стану він прийшов і з деякими будівельними змінами, які його, зрозуміло, істотно змінили. Але нам невідомий внутрішній стан будинку.

Нині в передній частині будинку влаштовано якийсь громадський клуб, що використовується для потреб села. В майбутньому точно буде потрібно той герб зняти, а на будинку прикріпити якусь пам'ятну дошку з текстом про заснування Миротина та про початкове призначення цієї виразної будівлі. З погляду на передню частину є очевидним, що обмежена частина використовується добре. В 2015 році провалилася частина стріхи на верхньому поверсі, який виник після перебудов в 1947 році.

Це все вже є в руках миротинських нащадків, в їх головах, те як самі цінять таку винятковість своїх родин чи цілих родів. Зрозуміло, що це не буде безкоштовно і хтось повинен постаратися організувати все та реалізувати. Слід відмітити, що нинішній староста села такої ж думки. У всякому випадку з розумінням віднісся до зауважень про стан чеської частини кладовища та необхідності утримання цього шанованого місця. Українці на певному рівні все більше здатні проявляти пошану до тих, хто там те село побудував та своєю діяльністю підняв рівень краю на звичні, європейські рамки того часу.

МИРОТИН ТА ЖИТТЯ В НЬОМУ

Окрім общинного життя миротинці мали й інші життєві потреби. Як вже було сказано, для громадських потреб було виділено площу в два гектари. Там з'явилася початкова школа з першими чотирма класами початкового рівня семирічної обов'язкової школи. Її відвідували не тільки миротинські, але і чеськогаєцькі діти. Вчителював в ній, окрім інших вчителів, в другій половині двадцятих років, згідно з повідомленням Йосефа Голча, вчитель Ян Клінгбеїл. Ходили до неї і діти з Завидова, про що нам доводить копія шкільного табеля вже згаданого Йосефа Голча, який проживав якраз в недалекому Завидові. (Див. фотокопію).

Частина місцевих дітей, а тих було в селі інколи до 70, після закінчення місцевої чотирикласної школи доїжджала, а більшість ходила дійсно пішки, до приватної чеської школи в Здолбунові. Там закінчували сьомий клас основної школи. Потім продовжували в деякому вищому навчальному закладі, якщо він був у наявності. Для деяких дітей віддалена школа була непереборною перешкодою. При цьому потрібно підкреслити той факт, що здолбунівська чеська школа почала діяти лише 1917 року і то тимчасово, з 1932 року постійно в новій будові.

Оскільки зайшла мова про місто Здолбунів, то слід сказати, що це був один з найбільших чеських центрів на Волині взагалі. Багато сіл вважали себе такими, але тут це було інакше. Значення чехів, які тут проживали, було настільки великим, що при перепису населення в Росії на початку 20 століття чехами себе визнало аж 10000 осіб. Це було обумовлено насамперед тим, що бути чехом тоді між людьми вважалося престижним. Бо ж як інакше можна пояснити той факт, що при рееміграції зі Здолбунова повернулося менше тисячі чехів. І цей факт доводить, що означала присутність чехів на Волині для місцевого населення.

Але повернемося до чеської школи. В деяких випадках обов'язкове відвідування школи завершувалося повторенням останнього року навчання, підсиленого деякими елементами, вибраними з старших класів. Ніяких училищ, таких, які ми знали їх тут (в Чехії – прим. перекладача) ще перед 1900 роком, в Україні тоді зовсім не було.

Навчалися потім у місцевих майстрів-ремісників. В такий спосіб могли отримати основні ремісничі навички. Потім вже кожен мусив сам якось пробиватися. Тим більше, як згадують старожили, кожна родина на Волині не вважала за потрібне, щоб їх діти довго ходили до школи. В родинних господарствах кожні руки були потрібні, а дорога до Здолбунова була далекою! Це означало, що вже більші діти, здатні допомогти в полі, неефективно «витрачали» час на школу.

«Біля церкви в Миротині є початкова школа, добре утримувана, яка служить для надання основ освіти українським дітям. Школа використовує і інші будівлі з другого боку церкви – колишній будинок Валашкових, а після їхнього переселення до Чехословаччини в 1925 році вже Поспішілових.

Працює і колодязь – все ще з барабаном і якісною питною водою». (webEXULANTo.s.).

Здолбунів, як найбільший населений пункт району, об'єднував всяку чеську діяльність. Це стосувалося всіх суспільних областей. Тут, наприклад, приведено копію списку керівництва чеської споживчої спілки. Членами її керівництва, як видно, є також чехи з багатьох сіл з околиць міста.

Так звана розписка від 27.11.1917, яку ми знайшли разом з іншим в книзі М.Крушіни про Здолбунів, із закликом до чехів про фінансову допомогу на заплановану чеську школу, доводить активність місцевих чехів. Йшла мова про повну організацію навчання на чеській мові для всього здолбунівського краю. Цього ж року в Здолбунові орендували перший поверх будинку для цього благочинного наміру. Там з'явилися і підписи осіб, які в Здолбунові тоді не проживали.

Таких документів можна відшукати у згадуваній книзі «Здолбунів, місто на українській Волині в спогадах чеської меншини» багато. Вже тільки для збереження тієї цікавої інформації варто невтомно шукати все, що пов'язане з тодішнім життям чехів на Волині. А цього є досить. Тільки потрібно постійно шукати та розпитувати нащадків чехів з Волині, щоб в їх особистих розповідях ожили ті події. Отже, чехи мали в Здолбунові для себе та своїх дітей орендовану школу вже від 1917 року. Йшла мова тоді про два класи на першому поверсі будинку (на світлинах в додатку), який стоїть і сьогодні, і в ньому міститься відділ культури. В той же час чехи обрали організаційну раду, яка організувала збір внесків, а потім і будівництво власної школи. Ще збереглися багато паперів, що досить переконливо доводять активність чехів зі Здолбунова та околиць, які на ту нову школу не тільки зібрали гроші, але також досить швидко самостійно побудували. Вона почала частково працювати в 1932 році, а повністю на рік пізніше.

В списках чехів, які зробили добровільні внески, можемо побачити між іншими і підписи осіб, що якимось пов'язані з Миротином та Чеським Гаєм, або ж і Завидовом. Там між ними знайденої такі, чиї імена нам знайомі, пани та пані Дедек, Я.Голеч, Матушевські, Мазанек, Немечкова, Я.Сазечек (молодший брат Алоїза ст.), а також ще деякі інші. Джерело: М. Крушіна – Zdolbunov město na Ukrajině ve vspomínkách česke minority; стор.61. Багато іншої літератури та хронік про волинські села і життя на Волині знайдете на офіційному webu Sdružení Čechů z Volyně a přátel: www.scvp.eu

Після від'їзду всіх чехів з Волині, весною 1947 року, українці десь в 50-х роках добудували ще одну, дзеркально таку ж саму за розмірами, частину шкільної будівлі. Та школа до сьогодні постійно служить місту, нині як районна державна гімназія, в якій, між іншим, навчаються і деякі наші родичі, які не могли, очевидно, з якихось причин в 1947 році переселитися до Чехословаччини.

Потрібно відмітити той важливий факт, що місцеві українські педагоги постійно старанно дбають про збереження світлин та інших тогочасних документів, які доводять заслугу чехів у тому, що ця школа стоїть і

функціонує. Копії документів про той визначний етап розміщені на стінах коридору школи.

Останні двадцять років там також навчали якраз ті дві учительки зі Здолбунівського (походженням з Глинська) роду Харватів, родички Владіміра Сазечка, що реемігрував за адресою Лукавець, 39.

Одна з них далі продовжує працювати на посаді заступника директора, а друга є дуже активною в партнерській крайовій спілці.

Школу ми мали можливість побачити в документальному фільмі чеського телебачення «Volyňští» (Волиняни), знятим та показаним в 2013 році. Кадри з ще чеського спортзалу супроводжувала поясненням заступник директора Ірина Кирилук. Її сестра Олена Ярмолук багато допомагала при зйомках вказаного документального фільму в Україні, як провідник та перекладач.

Тут потрібно ще раз відзначити, що в організації та відкритті цієї чеської школи в Здолбуніві брали участь разом з чехами зі Здолбунова та Квасилова в немалій мірі і члени миротинських та завидівських родин. Школою користувалися і чеські мешканці Глинська, П'ятигір, Степанівки, Івачкова та Новомильська. А їх діти відвідували школу, виходячи зі своїх можливостей, що в значній мірі залежало від пори року та сезонних робіт.

Життя в Миротині було від самого початку для нових поселенців дуже важким. Земельні ділянки хоча були там дешевими, але довелося тривалий час добре попрацювати, щоб отримати якийсь пристойний врожай. На перших порах там було також багато лісів та мочарів. Це забрало багато праці, щоб перетворити земельні ділянки на щось схоже на урожайне поле.

Сьогодні можна нарахувати, наближено за земельними наділами (передусім за супутниковою картою), власне в Миротині 90 родин (без Глупанина!), в Чеському Гаї є їх нині десь 34. На польських військових картах з 1922 року вдалося встановити в Миротині 83 земельні наділи з житловими будинками, а в Чеському Гаї 12. Тут не врахована, зрозуміло, школа, пожежне депо та церква. Також є фактом те, що колись часто проживали на одному земельному наділі більше родин, ніж звично сьогодні. З огляду на те, що більшість колишніх будинків все ще стоять, в чому можуть всі при своїх приїздах в гості переконатися, а нових будівель там є мінімум (але видно, що є), слід очікувати, що остання кількість будинків при переселенні наших предків була максимум на 15% нижчою.

Весь край був до приходу чехів вельми занедбаний та всебічно відсталий. Польська шляхта, як нам здається, з земельних ділянок не змогла, завдяки поганому господарюванню, отримати той можливий максимум так, як чехи. Земельні ділянки були тоді занедбані, напевно, всюди. Для польської шляхти, в більшості, йшлося про кількість, але не якість. Парадоксально, але навіть в тій кількості не мали жодних особливих причин для вихваляння.

Вже те, що місцевий люд не знав оранки звичайним плугом, було після приходу чехів вражаючим.

Наприклад, українці використовували звичну застарілу оранку ралом, що в Чехії давно стало пережитком. А те, що місцеві українці перелякалися удобренням гноєм з хліва, потім здавалося дурним жартом.

Згідно з тим, що сьогодні бачимо в Миротині, ніщо не вказує на те, що там, окрім млина, був ще якийсь інший виробничий об'єкт (і той млин вже по суті не стоїть). Млин там був не один. Про деяких власників маємо інформацію— були то пани Ярослав Пехоушек та Антонін (батько Карел) Несварба, які одним млином володіли спільно. У наступних можемо вирахувати їх професію з рееміграційних листів, тому що там також в більшості вказувався громадянський статус. Перелік різних професій мешканців Миротина наводимо далі.

Миротинці засоби для життя отримували, вирощуючи на своїх полях власну продукцію, а також, як побачимо далі, різною ремісничою працею. Багато з них також доїжджали на роботу до недалекого Здолбунова, який ставав центром освіти та промисловості на південь від Рівного. В районному місті Здолбунів була також низка визначних підприємств, переважно заснованих та керованих чехами. Практично всі більші фірми можна було назвати чеськими.

З приходом чеських родин весь Волинський край стає джерелом передусім багатьох сільськогосподарських і промислових виробів. Не дивлячись на те, що чехи на Волині склали біля 1,5% населення, своєю діяльністю у всіх галузях сільського господарства, промисловості та ремесел ту свою частку перевищували в декілька разів.

Село Миротин далі розрослося наступними мешканцями, також і православного віросповідання. Прийняття православ'я за царя Олександра III, або навіть раніше – за Олександра II, давало пільгу отримати безкоштовно, чи значно дешевше землю. Тому один або двоє з родини прийняли в 1888 році православ'я. Але до ніяких виразніших релігійних непорозумінь тут не доходило – навпаки, нові переселенці ходили до баптистської церкви, а їх діти разом вчили Закон Божий і т.д. Трималися на відстані від православних, в основному, перші переселенці (Я. Немечек).

Складність проблеми взаємовідносин між окремими групами впливала і з того, що переселенці, як піддані Росії, не могли претендувати на пільги імігрантів. Через це, можливо, виникали ті абстрактні протистояння із зависті та непорозуміння. Прості людські якості тут функціонували так, як і всюди де-інде.

На Різдво завжди відбувалися різні дитячі спільні виступи зі співами, декларуванням тощо, які викликали зацікавленість і в деяких мешканців з сусідніх сіл. Колективно тут зустрічали не тільки Новий рік, але також тут, наприклад, святкували 28 жовтня (день св. Вацлава, покровителя Чехії – прим. перекладача), святкували багато інших свят тощо. Інколи сюди в село приїздило мандрівне кіно.

Цей новий виникаючий стиль життя чехів, що походили, власне, з різних кутків Польщі, Росії а також Чехії, був більш як на чотири роки

перерваний першою світовою війною. Миротинці однак мали щастя, що фронт боїв між російською та австро-угорською арміями до них зовсім не дійшов. Зупинився на досить віддаленій лінії Олика, Млинів, Дубно, Кременець. Далі на схід у напрямку до внутрішньої Росії вже практично не зміщувався. Австрія, по суті, захопила в Росії Галичину та деякі польські землі. Єдиним визначним знаком світової війни була лише участь мешканців обох сіл в Чеському легіоні. За неповною інформацією, наданою Військовим історичним архівом, їх є шість, так що їх кількість, напевно, не перевищує десяти чоловік. Але і це число на волинські мірки та величину села є досить великим!

Все-таки, хоча лінія фронту була від Миротина далеко, життя там не було зовсім без ускладнень. Влада різних озброєних угруповань, на кшталт в майбутньому прославленого Чапаєва та подібних йому, була також на порядку денному. Тому деякі села вже тоді перейшли до самооборони, схоже як у другій війні. Їх безперервно грабували банди, а також дезорганізовані групи російських вояків. Традиційно в таких випадках село потерпає значно більше, ніж більші міста. Воно є значно більш доступне для наскоків і є привабливішою ціллю для грабіжників!

Вже давно поруч з Миротином, за межею здолбунівської гміни (району), було засноване наступне чеське село під назвою Чеський Гай. Слід сказати, що Миротин переходить плавно до сусіднього Чеського Гаю. Там 12 баптистських родин десь в 1911 році закупили придатні ділянки. Оскільки, чисто чеському селу давалася практично завжди назва Чеське, то це був Чеський Гай! Попереднє мале поселення, до якого раніше відносилися ці землі (пан Їржі Немечек в цьому помиляється), називалося Коростово (нині Новоукраїнка – прим. перекладача), проте чехи радо свої місця перейменовували по-своєму! Закуплені земельні ділянки раніше належали графу Піонтовському і закупили їх тоді у нього дванадцять баптистських родин. Фактом є те, що Коростово на старих картах лежить значно далі, ніж Чеський Гай. Або Їржі Немечек в цьому випадку правий.

Хоча адміністративно село Чеський Гай вже належало до ближньої гміни Острог, але органічно завжди було дуже близько зв'язане з сусіднім Миротином. Там навіть були родини, які мешкали в обох селах. Таким чином, зрозуміло, що для обох чеських сіл ніколи не йшла мова про сусідство. Вони були як одне ціле.

На прикладі з раніше згаданим поверненням деяких родин назад до Чехії хочу описати один дуже цікавий випадок, але зовсім протилежного характеру! Доводить те, як сильно були переконані ті перші чеські поселенці, що вирушили за землею далеко до тогочасної Росії. Зрозуміло, це також підтверджує, що ситуація в Чехії була складною.

В квітні 1872 Ігнац Грмела вирішив переселитися зі своєю родиною з Простейова на Волинь. Виїхав туди після того, як продав свій наділ за 2000 золотих і їхав разом з іншими до Соколова в Житомирській області, де купив 20 моргів поля (по 20 рублів за один). До того ще купив все необхідне для

господарювання. Повернувся додому і через рік в березні забрав в Простейові родину і попрямував до Соколова. Після приїзду його дружина та діти вжахнулися і захотіли назад до Чехії. Повернулися всі, але через рік, оскільки все в Соколові втратили, вирушили в подорож знову, але цього разу до Страклова Чеського, і залишилися там аж до 47 року. (З особистих записів члена родини Александра Грмели, доступних на <http://www.scvp.eu/>).

В 1928 році, пізніше, ніж інші села, якраз після якогось неприємного випадку, село Миротин збудувало за проектом В. Кашпара, вчителя та колишнього священника з сусіднього Глинська, власне пожежне депо. Це має також своє пояснення. В хроніці села Гульча Чеська пишеться, що вони самі створили пожежну команду аж після великої пожежі в Глупанині десь в 1905 чи 1907 році (рік створення пожежної команди в різних джерелах не співпадає), коли якраз згоріло все село Глупанин!

Разом з пожежним депо тут також існувала команда місцевих добровільних вогнеборців. Першим начальником пожежної команди був обраний Константін Мартишек (очевидно Мартінек), пізніше керував миротинською командою добровільних вогнеборців знаменитий Карл Несварба, як повідомляє польський союз про пожежні команди на Волині. Після березня 1944, коли багато чоловіків пішли на війну, пожежна команда складалася практично з одних жінок. За збігом обставин, в більшості, це були дружини вояків, що служили на фронті.

Пожежне депо було тоді також необхідним атрибутом кожного села по одній простій причині. Багато будинків, по суті, майже всі господарські будівлі, якими були хліви, млини тощо, все ще будувалися з дерева. Дерево було довго найдоступнішим будівельним матеріалом, і то не тільки на Волині. Тому треба було всі ці будівлі добре оберігати. Для зручності доїзду пожежні депо будувалися в більшості прямо посеред села. Технічне обладнання там, як завжди, поповнювалося з громадських, сільських коштів, а головно, з внесків багатших одинаків. Однострої однакового фасону добровольці шили собі самі.

Миротинські хлопці

Вже згадане пожежне депо та школа – ці будівлі все ще існують. А вони виникли завдяки старанням чехів. У школі постійно ще навчаються. (Тільки в першому будинку. Другий, який був потрібний ще нашим предкам,

використовується як склад). Пожежне депо вже тривалий час ліквідоване, а будівля використовується як магазин змішаних товарів, де, окрім інших товарів, можна купити і розливне пиво.

В кінці двадцятих років у Миротині був тільки необхідний перелік різних ремісників. А при рееміграції в 1947 році між ними були два шевці – А. Душек, Я. Сазечек; чотири слюсарі – А. Єніковські, А. Лупінек, К. Мазанек та Ф. Шедівец; одна швея – Л. Гнідкова, чотири мельники – В. Гнідек, Я. Пехоушек з Несварбою та М. Єлінек; два кравці – Е. Єніковські, А. Сазечек; різник – М. Горженін; касир – К. Слама; колісник – А. Дедек та син; торговці – А. Душек та Я. Слама; столяр – М. Сазечек; шофер – П. Пехоушек; вчитель та проповідник – спочатку П. Слама (пізніше Сітарж та В. Мареш) і навіть один кондитер знайшовся – Р. Аза. Як перлина названий Я. Бечварж – позаштатний співробітник Міністерства землеробства! Тільки один з мешканців Миротина та Чеського Гаю, Павел Слама (рік нар. 1865) повідомив при рееміграції, що він є лихвар! Всю цю інформацію почерпнуто, звичайно ж, з окремих рееміграційних архівів, зібраних в Народному Архіві на Ходовці в Празі. Окрім ремісників, що звичайно працювали дома в своїх власних майстернях, мешкали в Миротині і декілька фабричних робітників. Так заявили про себе мінімум чотири особи. Це все є також тільки з куцої інформації в рееміграційних списках. Не завжди це відповідає правді, але джерела свідчень є, на жаль, дуже обмежені.

Миротин був, однак, весь час чисто землеробським селом. Професію землероб назвало мінімум 81 реемігрант а також і 5 жінок! Також зрозуміло, що коли жінка назвалася домогосподаркою, то ж, правдоподібно, займалася і землеробською працею на власних ділянках. Жінок в домашньому господарстві було зазначено 127. Крім того, при сільськогосподарських роботах також точно допомагали і менші, і більші діти, яких реемігрувало до Чехії всього 94.

Напевно, тільки місцеві млини частково створювали враження якоїсь промисловості, хоча без родючих полів вони були б, звичайно, також ні до чого.

Так як в селі, як вже було декілька разів згадано, обладнали і пожежне депо, то в Миротині, як, напевно, в жодному іншому селі краю, не обійшлися без сусідської допомоги. Наприклад, в доступній хроніці (на www.scvr.eu mezi dal si literaturou) сусіднього чеського села Гульча Чеська вказується, що їх пожежна команда (між іншим заснована десь вже в 1906 році) допомагала гасити пожежу в Миротині, коли горів будинок родини Мартінеків.

З родини Мартінеків, між іншим, в доступних метриках з Миротина вони не згадуються, але в реемігрантських листках Константін Мартінек з родиною, як мешканець Миротина є зазначений. Навіть воював у підрозділі генерала Свободи. Також його ім'я з'являється в згадках про пожежну команду, очевидно, після пожежі їхнього будинку.

Оскільки Миротин був зв'язаний з іншими селами і то, зокрема, з релігійного боку, потім зі згадуваною Гульчею Чеською був зв'язаний

переважно в громадських областях (вчитель Кашпар), але також і завдяки декільком родинним зв'язкам (Мартінек, Чехак та ін.) Далі в тій же хроніці Гульчі Чеської говориться про збройну допомогу, і то в критичні останні роки в кінці II світової війни та в часи зразу ж після неї, коли чехи в краю навзаєм мушили допомагати охороняти своє майно проти грабіжницьких нападів різних партизанів і, нарешті, в фіналі проти бандерівців. Такі контакти між деякими сусідніми чеськими селами, напевно, не були винятковими. Зокрема, практикувалися контакти громадські та торгівельні. Нарешті, і вже згадана духовна допомога була між селами досить поширена. Знову можна було б цитувати з тих чотирьох миротинських метрик, де в багатьох записах говориться про народжених поза Миротином, як і про вінчаних або похованих чехах, а в деяких випадках, напевно, і німцях, які користувалися послугами місцевого проповідника.

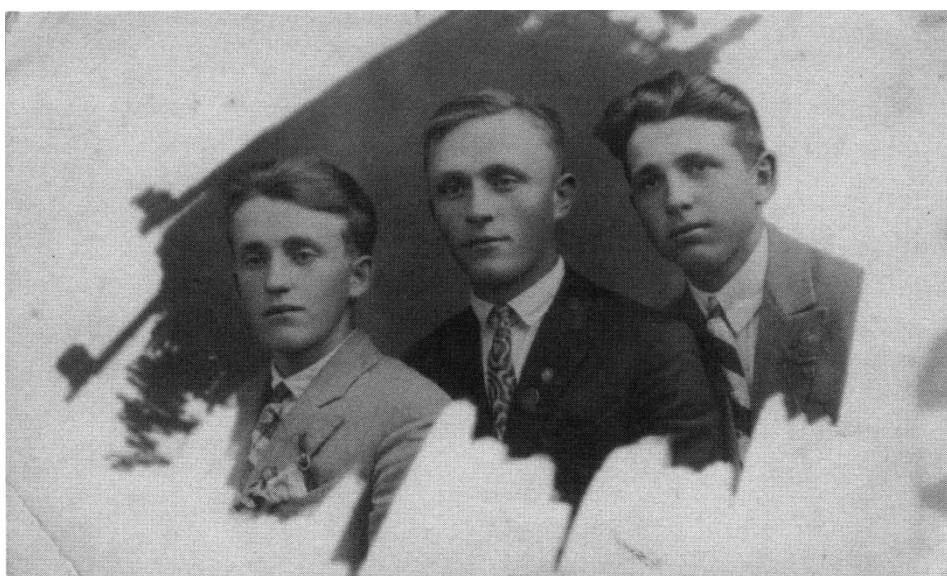
Також, як вже написано, село Миротин залишалося і надалі чисто землеробським, хоча деякі мешканці доїжджали на роботу в сусідні села чи до районного Здолбунова. В Здолбунові існувало декілька на той час великих підприємств, більшість з яких була власністю волинських чехів. Тому правдоподібно, що деякі миротинці влаштовувалися на роботу до тих чехів, що були власниками заводів та майстерень.

Також на місцевій залізниці працювали чеські чоловіки, як це було, наприклад, в деяких родинях Страклова та інших селах, що лежали поблизу залізниці. Від самого початку будували залізницю між кінцевою станцією австро-угорської залізниці в Бродах і Києвом. На цьому будівництві та наступній організації руху волинські чехи взяли значну участь. Часто все ж мова йшла про сезонну роботу, але працювало їх там завжди багато.

По суті вже від самого початку чеського переселення на Волинь багато чехів брали участь у будівництві царської залізниці. Її будівництво в перспективі давало зв'язок з Європою, який був необхідний Росії. Для чехів же воно було потрібне для заробітку. Як вже сказано, перші роки окультурнення занедбаної землі не давали бажаного прибутку, швидше ніякого. Тому багато чехів сприйняли працю в якості будівельників на трасі Броди-Київ, як благо. На щастя траса вела через край, досить густо заселений чехами.

РОБОТА З МЕТРИКАМИ ТА АРХІВАМИ

При з'ясуванні прізвищ родин чеських переселенців та імен окремих її членів робота велася передусім з так званими миротинськими метриками, які більш-менш велися в баптистській общині для обліку членів, як в Миротині, так і в прилеглих селах. Крім того, в них з'являлися записи про інші релігійні об'єднання у випадках, коли миротинський проповідник, в більшості це був Павел Слама, виконував там певний релігійний обряд. Наступним доступним джерелом інформації про осіб, пов'язаних з Миротином та його тодішніх мешканців, є витяги з документів та списки, що велися вже раніше в польському Зелові та в деяких інших емігрантських селах, в більшості легко та звично знайдені в інтернеті. Джерело: www.genebaze.cz/-ts/.

Миротинські юнаки

Тільки об'ємний перелік зеловських емігрантських весіль, що вівся від 1800 до 1927 року, вміщує понад 2750 записів відносно багатьох наших предків, а пізніше, звичайно, також миротинських мешканців. Із загальної кількості змістовних записів 1100 стосуються опоченського (Опочно – містечко у східній Чехії) дворянства від 1635 до 1648 (напевно, 1848 – прим. перекладача). Тобто, звідти основна частина наших переселенців походила. Наступні дані черпалися з так само старанно ведених книг в Зелові, Гусінці, Куцзове та нарешті і Міхаловце, в яких містилися сотні і тисячі важливих імен.

Частина переселенців оселилася на Волині, деякі з них тимчасово. Багато нащадків переселенців із Зелова та околиць і по сьогодні живуть в Криму та в Одеській області. Більшість цієї інформації була отримана дякуючи ласкавій допомозі пана Томаша Стодоли. А оскільки згадуємо це ім'я, то потрібно написати і декілька слів про Петра Главачка, який веде сайт: www.myheritage.cz, де можна не тільки розмістити інформацію про власне

родове дерево, але і довідатись про розгалужені родини переселенців та їх сильно переплетені родинні зв'язки. Обсяг сайту становить, напевно, більше тридцяти тисяч імен. Це є почин гідний пошани.

Назбиралося таким способом на протязі довгих та цілеспрямованих пошуків загалом понад 1460 імен осіб, які завжди якимсь чином пов'язані чи з Миротином, чи з Чеським Гаєм. Мова не зовсім йде про мешканців цих двох сіл. Трапляються між ними і всі ті, хто у відомостях з чотирьох миротинських метрик своє місце народження або смерті наводять у своїх родоводах. Родоводи були також одним із джерел порівняння інформації, як потім і велика база дат пана Петра Главачка на веб сайті «MyHeritage». Завдяки всім можливим контактам, в інтернеті з'явився ряд корисних додаткових джерел стосовно переселенців та емігрантів, які поселилися на території Волинської губернії в другій половині 19 століття. На фейсбуці це група <https://www.facebook.com/groups/114077731954780/>, де більшість її членів охоче допомагають шукати в місцевих архівах. Часто також поміщають історичні світлини. Іншу інформацію вдалося знайти навіть в Ловосіціх на місцевому цвинтарі, де поховані деякі реемігровані миротинські мешканці. Не всі нащадки люблять згадувати про життя своїх предків на далекій українській Волині і не всі мають бажання говорити про свої родинні історії та якимось особливо ділитися ними з іншими.

Більшість інформації про мешканців Миротина все-таки черпалася з тих баптистських хронік та рееміграційних листів, які зберігаються в Народному Архіві Чеської Республіки на Ходовці в Празі. Але деякі приватні особи, напевно, це нащадки проповідника Слами (так кажуть злі язика), навпаки утримують баптистські хроніки. Це, взагалі, є великою та принциповою помилкою, тому що йдеться про особливо важливі докази, які мали би бути у власності держави в деякій державній інституції. Чи це буде Державний Архів, чи вже навіть відповідний музей.

Йдеться тут про те, що до таких документів повинен бути хоча би вільний доступ, щоб кожен, хто розшукує своїх предків, міг у них заглянути. Доступних документів для нас не дуже багато. Тому існує законне переконання, що жодна баптистська община, або навіть особа, близька до неї, не мала б якимось особливе право тримати такі важливі записи тільки для себе. Тим паче, що ми розпорошені по всій республіці і за морем! Миротин був, власне, тільки один, і місцеві баптисти, вірні своїм традиціям, у фіналі посварилися та розділилися і тут, в Чехії!

Наступна інформація про миротинців були отримана, як написано, з існуючих архівів Чеської Республіки. На жаль, через незрозумілі закони про охорону дат, це є досить великою проблемою, і не можна впевнено говорити, які копії документів справжні. Тому можна констатувати, що дійсно вдалося дізнатися майже про всіх мешканців Миротина та Чеського Гаю, що реемігрували на постійне поселення. Те, що потім реальність часто була іншою, це вже інше питання. В декого ті реальності розходилися до значної міри.

Все-таки вдалося до тих архівів заглянути і отримати таким чином ту необхідну інформацію про всіх розшукуваних осіб. З архівних документів випливає, що першими мешканцями Миротина можна вважати переселенців із Зелова. До них відносилися, в основному, родини більшості засновників села: Яна Немечка, Йосефа Несварби, Вацлава Валашка, Йосефа Заїчка, Адольфа Гарта, Аугуста Грунвальда, Йосефа Матейки, Ондржеє Погла та Павла Слами. А зі сходу, з Криму, очевидно, прийшли родини Бедржіха Єлінка, Йосефа Райхрта і, напевно, Карла Несварби.

На жаль, більшість миротинських метричних записів спочатку велася нехронологічно. Вони були, як видно, складені додатково, а тому їх цінність є орієнтовна. Тим більше, метрики баптисти вели на свій розсуд. Це все, на жаль, заважає дивитись на світ ширше, ніж зробило це одне релігійне угруповання.

Наступною великою помилкою вважаю те, що власники цих архівів дозволяють собі дописувати до них свої особисті помітки про своїх родичів та предків (як це видно на відсканованих копіях). Це є неповага до рідкісних записів тих осіб, які їх вважають своєю власністю. Однак, постійно надіюсь, що ті метрики залишаться важливими і для наступних поколінь.

Тих, кого вдалося віднайти, як вже було одного разу сказано, разом майже 1500 імен осіб, які в якийсь спосіб своєю долею пов'язані з Миротином та Чеським Гаєм. Більшість з них у Миротині чи в Чеському Гаї народилася, жила, виходила заміж чи женилася, а також і вмирала. Важливу інформацію нам до того дали не тільки миротинські метрики, але досить об'ємні і правдиві списки реемігрантів, які створювалися без ніякого ідеологічного нашарування та частково розповідали про те, за рахунок чого деякі миротинці на Волині жили. Миротинська баптистська община діяла, як це випливає з попереднього тексту, досить широко. В неї на обліку також були мешканці деяких віддалених та сусідніх сіл. Це були Мар'янівка, Порозов, Дембровка, Копитково, Михайлівка, Степанівка та, зрозуміло, Глупанин. Інколи хрестили, вінчали та хоронили і в декількох інших селах в околицях Миротина, якими були Плоска, Острог, Залісся, Завидів, Тайкури та інші.

При обробці всіх дат з архівів та метрик вдалося вирахувати (швидше зрозуміти) і те, як і звідки до Миротина деякі родини дісталися. Тобто, коли це приблизно сталося. При цьому вражає те, що за 45 років історії існування села міграція наших родин була досить активною.

Але повернемося до миротинських метрик. Перша з них, згідно з порядком життєвих подій, є книга народжених. Її записи зафіксовані на 328 знімках, а перший запис «Миколай Юнг (батько Фридерик, мати Кристина Геїніхова)» має приведену дату народження 12.11.1856, з чого ясно випливає, що перші записи є, власне, списками імен осіб та дат їх народження. Сподіваюсь все-таки, що мова йшла не про привезену із Зелова метрику, оскільки її обкладинку виготовила друкарська фірма зі Здолбунова. До цієї метрики мала б бути помітка, що йдеться про список миротинських

мешканців після заснування села в 1902 році. В ній же записані особи, як вже згадувалося, з датою народження 1856. Тобто, на час започаткування цієї метрики вже в Миротині та найближчих околицях проживало щонайменше 128, можливо навіть 157 членів общини баптистів.

Це мінімально справедливе з наступних причин: низка записаних в метриках, була і іншого, головно, православного, віросповідання. Як виняток, могла йти мова і про інші віросповідання!

Перший запис в метриці, що несе помітку про народженого в Миротині, є аж 129 запис: «1.4. 1900 в Миротині гмін. Здолбунів, Йосеф Слама, син Павла та його дружини Жофіє з дому Кратохвілу». Це викликає підозру, тому що роком заснування Миротина вважається 1902 рік. Тим більше, що цей запис зроблено іншим видом чорнила, а це доводить його неправдивість. Все ж таки вважатимемо фактом цей запис Йосефа Слами, але з певним сумнівом про справжнє місце його народження. А наступний запис про народженого в Миротині є аж під порядковим номером 158 – про «Елжбіету Полачкову народжену 17.3.1903». І це вже є цілком реальна подія. В Чеському Гаї, знову ж таки згідно метрики народжених, першим був знову «Йосеф Слама, син Карла та його дружини Амаліє Чапове», було це 25.9.1910. Цим підтверджується приблизний рік заснування села. Говориться, отже, про роки 1910–1912. Так само як і в запису миротинських народжених і тут йдеться про явно пізніше дописану інформацію! Схоже, що Сламові на таку першість «тиснули», маючи до неї власний інтерес! Слід нагадати, що ці метрики від початку вели вони!

Метрика народжених осіб складає разом 613 імен. Мова йде, як це було раніше кілька разів сказано, про особи, що народилися поза межами Миротина або Чеського Гаю. Миротинських дітей там записано з тієї кількості тільки 91. Це знову ж таки неповне число, тому що записи були інколи зроблені хаотично та часто досить недбало. Важливим показником для запису була приналежність до общини, а місце народження – другорядним. Є записи багатьох народжених з Порозова і навіть з Степанівки. Кількість народжених до кінця метрики зменшувалася і останній запис «1.1.1939 народилася Дар'я Єлінкова, дочка Йосефа та Еміліє Несварбове». Цілком можливо, що завели нову книгу, яка, напевно, не збереглася або її ще більше приховують, ніж чотири попередніх. Автор працював тільки з одним оригіналом метрики, книгою хрещень. І тут видно, як і в інших 4-х метриках, що всіх народжених в Миротині повинно було бути значно більше. Завдяки порівнянню окремих записів можна легко дійти до висновку, що, наприклад, запис про народження певної особи відсутній, а запис про смерть, навпаки, існує. В такий самий спосіб можна віднайти деяких осіб з Миротина порівнянням наступних метрик. Тому можемо, правда, досить орієнтовно, дійти до повного підрахунку кількості мешканців. З незрозумілих причин є в метриці і декілька продубльованих записів без якогось подальшого пояснення, чому так сталося, або чому були закреслені. Також є досить дивним те, що як і в останніх книгах, так і тут записи велися

не хронологічно, а з «перескоком» навіть на півроку туди і назад. Це, звичайно, повинно було законно вести до наступних помилок в датах. Наприклад, деякий Артур Пенно записаний один раз з датою народження 27.5.1927 під порядковим номером 12 в даному році, а через вісім місяців далі, з порядковим номером 18, знаходимо наступний запис такого ж імені і тих самих батьків з датою народження 28.3.1927. Яка ж справжня дата народження, перша чи друга? Це свідчить про те, що записи, які в «метриках» знаходимо, переважно з'являлися з запізненням. Нарешті, часто видно, що деякі помітки доповнювалися ще в нинішній час. Про них вже тут згадувалося.

За другою метричною книгою, згідно з часовою послідовністю, можемо рахувати облік хрещення членів миротинської баптистської общини. Нараховує загалом 62 знімки сторінок з книги хрещень. На кожній сторінці є щонайменше вісім записів похрещених, їх ім'я, стать, в більшості й імена батьків (у матері і дівоче), а на наступній сторінці – дата та місце народження та дата хрещення. Далі слідує відмітка про те, хто хрестив тощо. В книзі зафіксовано загалом 241 хрещених. Але і тут трапляється в багатьох записах хаос. Також є деякі помітки про виключення з общини чи про виїзд, наприклад до Канади!

Третьою книгою, що велася, є книга вінчань або книга весіль. Вона була заведена в Миротині в 1909 році. Зображена на 169 знімках. Першим записом про вінчання є запис «Мірослав Опоченські з Боратина з Анною Швейдаровою з Миротина, яке відбувалося 15 березня 1909». Вінчання здійснював Павел Слама, який був довголітнім миротинським проповідником.

Спочатку метрика велася дуже старанно, пізніше з'являються ознаки недбайливості. Це видно зі зміни почерку писаря, яким практично завжди був місцевий проповідник. Вміщує загалом 216 записів про весілля і останнім записом є весілля з дня «3.2.1946, коли женився Йосеф Донат з Уїздців на Надії Седічовій, народженій там же».

Також у метриці явно видно нерозуміння російських законів, тобто перенесення імен від батька на своїх дітей. В записах з'являється декілька разів прізвище нареченої як Вацлавова, Антонінова, Йосефова і тому подібне, здається що окремі записувачі або заявники неправильно вживали ім'я батька в прізвищі нареченої. Між реемігрантами немає ні одного такого прізвища і сумнівно, щоб всі вони до одного померли.

Останньою миротинською метрикою логічно є книга померлих. Вона помістилася на 123 знімках. Була розпочата аж в 1908 році, якраз тоді, коли виникла потреба поховати свого першого мертвого члена общини в Миротині. Першим померлим в селі був «Йосеф Єрсак, який помер 15.6.1908 у віці 36 років». Всіх разом тут записано 183 небіжчики, з них останній записаний у день «14.5.1946 Владімір Душанек з Міхаловкі». З тих 183 осіб було мінімально 111 миротинських або чеськогаєцьких мешканців і більшість з них з відповідною позначкою: «похорон на кладовищі в

Миротині». Якщо такої примітки нема, то виходить, що були поховані на іншому кладовищі. Загалом, зрозуміло, що в Миротині на сільському кладовищі було поховано більшість місцевих мешканців. Знову тут слід згадати той факт, що в метриках були тільки обряди, проведені проповідником общини. Кількість, або краще відношення між баптистами та іншими віруючими в селі не можна оцінити точно. Припустимо, що баптистів було від 2/3 до 4/5 і тоді можна припустити, що всіх похованих чехів в Миротині було десь від 160 до 180. Це достатньо груба оцінка.

Пан Їржі Немечек у своїй хроніці стосовно складу мешканців Миротина та Чеського Гаю з точки зору окремих віросповідань наводить такі числа: «Перед переселенням до Чехії Миротин складався з таких деномінацій: баптисти – 74%, євангелісти – 9%, православні – 10% та католики – 7%». Напевно мав дуже добру доступну інформацію. Правдоподібно, що ці цифри близькі до істинних, але точно це вже не з'ясуємо ніколи. Нема як!

Найчастіше записуваними прізвищами в останній з наведених метрик були переважно: Слама, Єлінек та Немечек. Ці родини там тоді залишили щонайменше тридцять своїх близьких. Взагалі, це з врахуванням однобокого ведення метрик. З переліку або метрики також впливає реальність, що щонайменше 8 миротинських та чеськогаєцьких мешканців загинули в Другій світовій війні.

У зв'язку з цією інформацією потрібно згадати те, що сучасний стан миротинського кладовища є незадовільним. В 2013 році вже зробили якесь впорядкування насаджень, які за довгі роки дуже розрослися. Тому, очевидно, мали б нащадки миротинських чехів усвідомити і в якийсь спосіб покращити ситуацію. Можна це зробити досить легко. Після первісного зачищення кущів, що вже зроблено, слід ліквідувати бур'яни та деяке нескладне, просте підтримання в порядку терену. Миротинський староста (український голова) не відмовляється від співпраці з нащадками перших мешканців. Тому слід подумати про створення якогось невеликого фонду на підтримку цього сумного місця, якщо буде потрібно побудувати простий пам'ятник усім тим померлим, чи точніше сказати, покійним миротинським та чеськогаєцьким мешканцям. Був би добрий приклад місцевим, щоб покращили доступ до наших могил.

Крім того, було б добре виготовити якусь пам'ятну дошку на будівлю колишнього молитовного будинку. Це може бути текст про заснування Миротина і зрозуміло про те, для чого ця будівля початково служила. Також можна прикріпити дошку на будівлю колишньої школи та будівлю колишнього пожежного депо, сьогодні єдиного магазину зі змішаними товарами. Вважається, що все це вдасться залагодити збором коштів нащадками і при якійсь спільній екскурсії на Волинь наша група там могла б це урочисто відкрити. Український бік (голова) це сприймає позитивно. Сподіваємось, що коли цей текст надрукують, то нащадки миротинських чехів, прочитавши його, усвідомлять свою приналежність до

При особистих розмовах та деяких дискусіях в інтернеті декілька разів виникали розбіжності в поглядах на змінювання дат. Це досить часто, чи швидше, відносно часто зустрічалося у осіб волинського походження. Висловлювання, що з датами «махлювали», декілька разів сильно наражалося на заперечення з боку опонентів. При цьому аргументувалося хоча би і тим, що це було потрібно з різних причин: для охорони перед небезпекою та подібне (щось подібне практикувалося і в радянські часи з аргументацією зміни року вступу до школи, призову в армію тощо – прим. перекладача). Взагалі незрозуміло, чому ті записувачі не записали правильну дату після, чи при їх рееміграції до Чехословаччини. Тут їм, напевно, вже по рееміграції ніяке ув'язнення чи інша схожа небезпека не загрожувала. І тут, в офіційних документах, що зберігаються в Народному Архіві в Празі, траплялися записи неточних дат. Як інакше, як «махлювання» або обман, це ще можна назвати, навіть, коли це відбувалося задля особисто надважливих та найгуманніших цілей. Відомо, що в більш пізні часи це принесло окремим особам низку проблем, наприклад, при отриманні права на пенсію тощо.

Висновок з цього пошуку може бути тільки один. Нема ніякої впевненості, що записані числа та списки мешканців сіл Миротин та Чеський Гай є повними. Є побоювання, що 100% чисел та інформації вже ніколи ніхто не дасть. Чим далі ми від післявоєнних часів, чим більше років проходить, тим менше явних доказів про життя на Волині отримуємо, хоча мало би бути навпаки.

ВІЙНА ТА СВОБОДОВЦІ

Якщо перша світова війна Миротина, крім грабіжницьких нападів, ніяк особливо не торкнулася, то та друга вже принесла багато страждань та відчутних втрат його мешканцям. Вже при проходженні фронту на схід вони зазнали великих матеріальних втрат. Оскільки західна Волинь після 17.09.1939 опинилася під російською, вірніше, під радянською владою, декого з миротинських чоловіків німецький напад застав в рядах Червоної армії, як вояків строкової військової служби. На щастя їх було небагато.

З окупацією Радянською Росією у вересні 1939, яка, власне, передувала німецькій окупації, життя в Миротині і на всій західній Волині значно змінилося. Совети завели колгоспну систему, у землеробів забрали всяке майно, худобу і запаси продуктів та кормів для худоби. Власникам більше як 10 га поля чи якогось заводу, чи більшої майстерні загрожувало виселення в Сибір, до Гулагів, з їх поганою славою. Від такої долі, парадоксально, але факт, їх захистив неочікуваний напад Німеччини на СРСР в 1941 році.

Для миротинських та чеськогаєцьких чоловіків було великим щастям, що німці на початку війни дуже швидко просувалися вперед. Так і не дійшло до військової мобілізації і до відтоку здорових чоловіків до Червоної армії. Встановлено, про що свідчать і хроніки Їржіго Немечка, що в Червоній армії служили лише декілька миротинських чоловіків. Двоє з них загинули. Там людські втрати були настільки великі, що це вважалося нормальним явищем.

Німецька влада в Україні була для українців жорстокою, але більш терпимою, ніж попередня «советська». Тому що німці ні з ким особливо не боролися. Що було гіршим, то це те, що багато українців, які дезертирували з Червоної армії, та добровольці створили, так звану, Українську визвольну армію, яка воювала не тільки проти німців. На чолі цієї партизанської армії стояли шовіністичні націоналісти Дмитро Клячківський («Клим Савур», 1942-1943), Роман Шухевич («Тарас Чупринка», 1943-1950), які поставили собі за головну мету позбавити Україну поляків (слід критично поставитися до цієї точки зору автора – прим. перекладача). Після поразки Росії у війні з Польщею в 1921 році, власне, на Західній Україні поселилося багато поляків (Польща цю територію отримала за Ризьким миром) і багато з них отримали досить великі маєтки. Між іншим, територія України завжди була метою поляків! І тому ті українські націоналісти хотіли скористатися військовим конфліктом для того, щоб Україну від поляків «очистити». Тільки сюди досить часто потрапляли чехи, які не мали в тих міжнаціональних тертях жодного особистого чи політичного інтересу.

Якщо колись раніше чехам на Волині було нелегко, то нинішнє життя в сільській місцевості в ті часи було справді надзвичайно важким. Окупаційна німецька влада не справлялася з порядком. Німці не могли навести порядок на такій великій території і на її теренах діяло багато партизанських загонів. І не тільки українських. В лісах була, крім інших, польська, так звана, Армія Крайова, два загони російських партизанів і, нарешті, ті, вже названі,

українці, які власне також розділилися на дві окремі гілки. І так вночі приходили до багатьох сіл партизани, ходили туди за провіантом та іншим матеріальним забезпеченням. Партизанських загонів було стільки, що й не уявити. Вдень приходили німці і, як наслідок, карали всяку виявлену підтримку партизанів і, зрозуміло, брали провіант також для себе. Ніхто ні про що не питав і кожна непогора придушувалася силою, якою під час війни була зброя. Карали всі і досить жорстоко. Нарешті, і спалення Чеського Малина в липні 1943 могло бути наслідком надуманої допомоги партизанам. З міркувань безпеки і не тільки її, виник у чехів на Волині добровільний озброєний рух. На теренах Миротина та сусідніх трьох сіл діяла група Бланік (часта назва, що вживалася стосовно чеських озброєних груп) як самооборона проти бандерівців. Після проходження фронту життя та майно людей в провінції було в постійній небезпеці.

Її озброєння складало 430 гвинтівок, 400 пістолетів, 500 гранат та 30 кулеметів. Тобто, цілком достатня кількість зброї для того, щоб ефективно могли оборонятися проти нападу. Зброю мали розподілену між селами так, щоб можна було зразу ж почати оборонятися до приходу допомоги з сусіднього села.

Труднощі воєнних років та їх вплив на життя чехів принесли, як наслідок, спонтанний вступ більшості чоловіків та багатьох жінок до чехословацького підрозділу в Радянському Союзі, зразу ж при першій нагоді. Вона з'явилася весною 1944 року. До чехословацького підрозділу вступило згідно з Їржі Немечком 42+11, що є гідним поваги. З Миротина вступила тільки одна жінка, Еміліє Поспішілова.

Вдалося віднайти аж 61 ім'я. Деякі імена, наведені паном Немечком в Військовому історичному архіві, просто не вдалося відшукати, тому їх не включили до переліку, але там знайшлися імена, які він не називав. Так само у випадку загиблих є різниця в їх кількості. Не тільки тих, хто загинув на фронті, але і вбитих бандерівцями (дев'ять чоловік). Знову тут маємо один конкретний приклад з одної родини, коли її найсуперечливіша особа, Мірослав Сазечек, якимось чином був включений до збройних сил тогочасного СРСР. На світлинах видно його як активного члена миротинської самооборони. Зовсім незрозуміло, як попав у попередній список. Цілком очевидно, що згаданий Військовий історичний архів його у своїх базах даних не згадує. Таких прикладів могло бути значно більше.

Заповнений Молитовний будинок в Миротині, повоєнна фотографія

Ще до приходу Червоної армії на території Волині за деякими відомостями готувалося політичне вирішення вступу волинських чехів до бойових з'єднань антифашистської коаліції. І як лондонська, так і потім московська частина закордонного керівництва Чехословаччини (словаки спочатку брали участь тільки символічно), покладали на волинських чехів великі сподівання. Реальність, що потім весною 1944 настала, ніхто навіть уві сні не міг передбачити.

З 40000 волинських чехів, що проживали в Україні, добровільно і спонтанно записалися до підрозділу генерала Свободи аж 11000 чоловіків та декілька сотень жінок. І дехто з чоловіків вимушено повертався в село, бо там їх не залишилося. Дехто з молодих при цьому набавляв собі роки (знову вплив особистих дат), а старші знову збавляли роки, щоб могли бути також прийняті до чехословацької армії. Це була з боку волинських чехів, як пізніше виявилось, дійсно велика жертва і при усвідомленні, що тоді пішли воювати за батьківщину, за землю, яку більшість ніколи в житті не бачила, це було справді неймовірно. Вступило їх тоді майже 26,7% від всього чеського етносу, що не мало в жодному іншому суспільстві, народі чи групі історичної аналогії!

Як вже згадувалося, декілька миротинських та чеськогаєцьких мешканців були вбиті бандерівцями. Потрібно сказати про те, що бандерівці були жорстокі та непохитні у своїх рішеннях. Чехи не становили для них загрози, а вони їх жорстоко вбивали. Проколювали вилами, підрізали косами або прибивали на воротах – так мучили невинних людей. І самі німці часто не вірили в те, що там діялося.

Для невеликої ілюстрації життя на Волині в часи, коли там панував найбільший хаос, приведу один випадок з книги Вацлава Пенічки родом з Грушвиці. Це цікавий випадок з війни, який, в основному, частково перегукується з нашим Миротином.

Владімір Казіловскі двічі вбитий

Владя Казіловскі походив з Миротина, де його батьки мали великий маєток. У нас в Новокраєві володів великим млином. Той працював 2-3 рази в рік. Запускали його завжди після жнив та перед Різдом. Інколи працював сам власник, інколи віддавав його в оренду пану Хоміцкему чи єврею, пану Ушерові. Казіловскі не був жонатий. Було йому десь 30 років. Біля млина побудував гарний цегляний будинок, в якому мав канцелярію, кімнату для себе та приміщення для механіка. Коли сам працював у млині, то ходив до нас на обід. Після приходу німців купив газогенератор зі згорілого млина в Гоці. Цей мотор виробляв з дерева газ, і він ним замінив старий паровий котел. Казіловскі в кінці 1942 року, коли стало зрозуміло, що Гітлер українцям ніяку самостійну Україну не дасть, з селянами жартував. На їхнє вітання: «Доброго дня, пане Казіловскі», піднімав правицю та відповідав: «Слава героям або слава Україні». Це були вітання українських націоналістів, коли вони були ще переконані, що для німців є рівноцінними союзниками і самостійна Україна – це вирішена справа. Тоді це українці вважали провокацією. Тітка пана Казіловського застерігала його, щоб не провокував селян, дивлячись на те, як ті бандеровці кругом заправляють. Він тільки посміхався і говорив: «Це ж тільки жарт».

Одного дня прийшли за ним до млина два хлопці з гвинтівками і наказали йому одягнутися та йти з ними. Владя взяв шкіряний піджак, документи та гроші, думав, що йде на якийсь допит. Вони вели його прямо до лісу на страту. Коли прийшли на місце страти, то наказали йому, щоб зняв піджак, черевики та штани. (Це я особисто чув з його вуст, коли ми провідували його в німецькому військовому госпіталі в Рівному). Потім сказали йому, щоб став на коліна і молився. Владімір став на коліна і почав молитися. І він ще встиг побачити як вістря 4-гранного радянського багнета вилізло в нього з грудей. Він все ще стояв на колінах і лише тоді, коли отримав постріл в голову, втратив свідомість і упав. Як довго лежав без свідомості, не знає. Думає, що десь півтори години. Бандити вважали його мертвим, зняли з нього золотий перстень з монограмою та наручний годинник.

Коли опритомнів, то зрозумів, що сталося, вийшов з лісу, а там якраз Кастлові вибирали картоплю. Вони поклали його на віз, прикрили картоплинням та відвезли до Оженіна на залізничну станцію. Там був німецький гарнізон. На вокзалі якраз стояв санітарний потяг, там йому надали першу допомогу і взяли з собою до військового госпіталю. Родичі пана Казіловського потім залагодили, щоб в тому госпіталі залишився до повного

одужання. Коли я з тіткою провідував його, то він вже міг говорити. Говорив, що його прооперували в місці проколу багнетом.

Тітка його намовляла, щоб після одужання виїхав до Чехії. Що має досить грошей та знайомства у німців, щоб це міг зробити. Тому, що за ним знову прийдуть бандерівці, коли дізнаються, що він не мертвий. Владімір на це мав іншу думку. «Та ні, я те тим курвам не подарую. Я їх добре пам'ятаю, думаю, що то були хлопці з Новосілок. Маю там досить знайомих українців, які за центнер муки розвідають, хто були ті двоє. Раніше чи пізніше їх вб'ю як собак». Чи вдалося Казіловському вбити тих двох бандерівців, не знаю. Мене забрали на роботу до Німеччини, тому не знаю, що на Волині діялося.

Після приїзду наших земляків з Волині в 1947 році мені розповіли, що після приходу советів організували, так звані, винищувальні батальйони для боротьби з бандерівцями. Владімір був командиром одного такого відділу. Під час однієї такої акції, на їх авто напали в лісі бандерівці. Дорогу їм перегородили поваленими деревами. Стрибки (або ястребки чи істребки – так називали членів винищувальних батальйонів, що походять від російського «истреблять» – прим. перекладача) здалися без бою. Не було дивно. Часто одні та інші походили з одного села. Казіловського впізнали і на місці задушили. Для цього мали свої методи. Зав'язали йому навколо шиї дріт, просунули кілочок, прокручуючи який, затягували петлю. Так закінчилося життя відважної людини, яка не хотіла змиритися зі злочином, вчиненим над нею. Владіміра вбили двічі. Такі були часи на Волині ще декілька років після війни. Це було волинське Сараєво, про яке люди в Чехії не мали ніякого уявлення.

Десь в 1995 році їдемо з екскурсією на Волинь. В групі є десь 17 новокраєвчан. Ми домовилися з шофером, що дамо йому кожний по сто крон, щоб завіз нас до Новокраєва. Це є 22 кілометри від Рівного. Колишнього млина Казіловського вже нема. Не вдалося доселенцям розікрати повністю все. З двометрової кропиви визирав маховик колишнього газогенератора. Він дуже важкий. Доселенка в колишньому будинку Заїцових, що по сусідству з млином, каже, що позаминулого року приїжджала сестра Казіловського зі стареньким батьком, який мав повністю біле волосся. Ходив по тих руїнах. Старий пан, мовляв, плакав. Надіюсь, що млин ще стоїть і дає людям користь.

Ось які спогади пана Пенічки.

Коли потім в березні 1944 року більшість чеських чоловіків пішли до армії Свободи, то в багатьох чеських селах організувалася самооборона, як вже про це писалося вище. Бандерівці, власне, і на звільненій території України мали все ще перевагу. Червона армія, на жаль, зовсім не мала часу її вирішити. Змушена була постійно наступати за відступаючими німецькими військами, а поставлена місцева влада, якою керували російські нездари, була цілком беззуба. Вирішити не змогла ні громадські справи, ні тим більше безпеку. В книзі «Волинські чехи» в першому та другому виданні також

записано вісім імен миротинських чоловіків, яких убили бандерівці на протязі 1943 та 1944 років. Тут наведені в кінці тексту.

До добровільних охоронних угруповань в більшості чеських сіл змушені були вступати і жінки, так само і до пожежних команд. Просто в часи, коли тут не було більшості чоловіків, інакше не виходило. Всю роботу на полях в період збору врожаю, в домашніх майстернях та на заводах мусили виконувати всі ті, кого не взяли в армію, а це, в основному, жінки та підростаюча молодь. Ті часи були дуже складні і для всіх важкі. Тим більше, що сюди повернулася нелюба більшовицька система.

Чеські чоловіки з Волині в цей час проходили в тилу коротке навчання військовій справі і після цього влилися в бойові підрозділи, з якими пройшли всю дорогу аж до головного міста Чехословаччини, Праги.

Той період від відходу чоловіків в армію, в березні 1944 аж до весни 1947, як було видно, не був для чехів на Волині легким. На протязі трьох років загрожувала ослабленим селам велика небезпека з боку бандерівців, що переховувалися в лісах, бо російський режим, ослаблений війною, з ними тривалий час не вмів ефективно справитися. В обширних лісах діяльність озброєних банд була практично ліквідована в половині п'ятдесятих років. Тобто більше ніж через десять років після закінчення війни.

Складну ситуацію після відходу чоловіків в армію та стан безпеки на периферії, також доводить і наступна розповідь Їржіго Немечка «Випадок з Миротина», представлена в «Zpravodaji Sdružení Čechů z Volyně a přátel», ч.3, 2010. Беззаперечно йшла мова про найгірші умови, що були на Волині, за весь час чеської присутності там.

«Останні три роки перед від'їздом на батьківщину з села Миротин Здолбунівського району Рівненської області не були безпечними, жили ми в постійному страху. Ми боялися, що на нас нападуть бандерівці, які обкрадали та вбивали. Над безборонним населенням чинили неймовірні звірства. Наше село створило самооборону і тим вбереглося, від нападу. Коли пішли до армії Свободи здатні чоловіки та жінки, то був ще більший страх, як далі охороняти село від бандерівців. В самооборону вступили всі, хто не вступив в армію – молоді неповнолітні хлопці. Також записалися деякі жінки. Потрібно було забезпечити охорону села. Одним із заходів безпеки було те, що мешканці, які не мали мурованого будинку, ночували в мурованих будинках, щоб у випадку стрілянини бути захищеними. Також вікна облаштовувалися ставнями, а двері засувами. Самооборона зосереджувалася у двох або трьох будинках, щоб бути напоготові.

Інші чоловіки вартували на вулиці і у випадку нападу повідомляли останніх, що наближається ворог. Всі були готові оборонятися. В такій обстановці напруги та постійної небезпеки ми жили аж до від'їзду на батьківщину. Мешканці нашого села не знали, що означає добре виспатися, тому що більшість з них була задіяна в патрулях. Таке ось було важке життя. Жінки, чоловіки яких були на фронті, мусили давати раду всьому господарству, доглядати дітей і робити всю роботу, яка з тим була зв'язана на

протязі всього року. Наймали собі робочу силу, де тільки можна було, жебраків, які їздили з Росії просити шмат хліба, або українців з сусідніх сіл.

Восени, коли мали вибрати картоплю, один мешканець поїхав кіньми в сусіднє українське село найняти робітників. Там його бандерівці затримали і тримали аж до вечора. Примусили його під страхом смерті об'їхати патрулі села і вони таким чином попали в село, щоб чинити свою згубну справу. Мешканець зі страху за своє життя погодився на те і сталося так, що він привіз бандерівців в село. Обійшли перший патруль та роззброїли його, йшли по селу, зустріли двох мешканців і взяли їх з собою як заручників, вимагали від них, щоб завели їх до старости села, яким тоді був мій батько. Старості продиктували свої вимоги, які були непомірними. Вимагали, щоб їм селяни дали свиней, корів, борошно та зброю. Погрожували, що коли не будуть виконані їх вимоги, візьмуть все самі і зроблять з селом, що захочуть. Сказали, що коли пролунає хоч один постріл, повбивають усіх членів нашої родини разом із заручниками. Незабаром в селі залунали постріли. Нашу родину та трьох мешканців вивели на двір і поставили до стіни будинку, щоб виконати те, що обіцяли. Коли ми стояли в ряду під стіною, а перед нами карателі, то усвідомили, що прийшов наш кінець.

Ще перед тим командир бандерівців наказав своєму підлеглому, щоб той пішов і запалив копицю соломи, яка була біля клуні. Мама відбігла від стіни і з плачем обняла за шию командира бандерівців та просила його, щоб нас залишив живими та не запалював копицю. Він змилювався і мамине прохання виконав – відмінив наказ. Тоді я зрозумів, що Господь Бог торкнувся серця того сучого сина і він не виконав те, що хотів, і ми були врятовані. Потім прийшло повідомлення від бандерівського зв'язкового, що в селі є поранені та вбиті бандерівці, «наші хлопці», як говорили. Взяли мого батька та тих трьох мешканців з собою як заручників і швидко пішли далі в село, де лунали постріли. Мене, сестру та маму залишили. За хвилину почулася стрілянина і ми побачили вогонь – запалили клуню того чоловіка, який привів їх у село. Дізналися ми, що при перестрілці з бандерівцями був убитий Ярослав Єлінек та три мешканці були

Петр Корень з дружиною Марією в Миротині

поранені. Між пораненими був і мій батько, Йосеф Немечек. На другому місці перестрілки був застрелений бандерівцями Антонін Заїчек. Якраз в тому місяці ще загинув біля Дукли його наймолодший брат Ростіслав Заїчек.

Ці події згадуємо з болем. Віримо, що всі, хто приїхав в 1947 році на батьківщину, не жалкують, навіть якщо ненадовго і радянський комунізм з соціалістичними «досягненнями» приїхав за нами. Тому ми раді, що живемо нині у вільній країні, на дорогій батьківщині і не так, як жили наші предки.

Довга бойова дорога свободівців, тобто і всіх миротинських та чеськогаєцьких чоловіків, вела через найвідоміші місця великих боїв, яким є Дукельський перевал (там були найбільші втрати чехів вбитими біля сіл Махновки та Врочанки, в місці, яке до сьогодні місцеві жителі називають «Долиною смерті»), «зачищувальні» бої в західній та північній Словаччині, Остравсько-опавська операція та багато інших. Обіцянка наступної рееміграції позитивно сприяла набору чехів на Волині і потім було зрозуміло, чому більшість волиняків залишилася в Чехії. Рішенням чехословацької влади їх розмістили на Жатецьку. Там дислокувалася армія Свободи і там же була нарешті у вересні 1946 року розпущена. Для влади ЧСР це була велика проблема. Не знали, що робити з 10000 вояків. Дехто ще вернувся назад на Волинь, більшість проте, «на всяк випадок», залишилася в Чехословаччині та чекала на свої родини.

Оскільки тут не мали ніякого цивільного одягу, то все ще ходили у своїх одностроях, що лякало місцевих. Тому було намагання цю проблему найшвидше розв'язати. Нежонатих чоловіків та інших бажаних йти на допомогу чеській провінції розмістили, в основному, в пограничних селах на допомогу місцевим селянам, оскільки більшість колишніх вояків походила з волинських сіл.

Тим часом вирішилася на міжурядовому рівні рееміграція родин, оцінка вартості маєтків, які залишалися в Україні, та інші справи, пов'язані з поверненням родин. Це все затягувалося тому, що Сталін не мав ніякого бажання втратити визначну робочу силу на своїй території. І аж коли придумали заміну – комусь прийшла шалена ідея замінити від'їжджаючих чехів русинами, лемками та гуцулами (насправді – лемки, прим. перекладача), і тільки після цього переговорний процес почав завершуватися. Все-таки Сталін важливе майнове питання хитро відклав до часу після рееміграції, а потім він нього ніхто нічого не дочекався. Таким чином сталися великі майнові втрати, які ніколи не були повністю компенсовані, хоча частково вони були покриті пізніше.

Міжурядова угода про компенсацію була реалізована аж в 1954 році, коли росіяни все-таки виплатили відносно значну суму. Згідно з доступними документами це мало бути десь 960 мільйонів крон. До чехів з Волині однак через закулісні дії навколо валюти з 1953 року дійшла тільки мізерна частка. Виплата грошей супроводжувалася закулісними діями і багато про неї навіть не знали, тобто її навіть не вимагали. Загалом мало бути виплачено – близько

186 мільйонів крон. Отже, один раз їх обікрав Сталін, обікрали їх потім і місцеві краяни, за яких так охоче йшли воювати і багато поклали своє життя. Це велика ганьба для Чеської Республіки, якої не позбавився жоден з урядів, який тут керував!

РЕЕМИГРАЦІЯ

Міжурядова угода про репатріацію волинських чехів між Чехословаччиною та Радянським Союзом була все-таки підписана 10.07.1946. Проте існує точка зору, що Сталін чекав на результати виборів і, коли в травневих виборах перемогли комуністи, погодився на угоду. Але це не означало негайного вирішення. Настав час наступних довгих переговорів. Російська сторона вже від початку не мала бажання включати до угоди майнове вирішення. Після довгих місяців затягувань переговорів та суперечок нарешті настав час для кінцевої фази рееміграції з Волині.

Частини тієї міжурядової угоди, її основні частини (статті) були надруковані у «Věrne straži» ч.6 від 12.12.1946 на сторінках 8 та 9, було і рішення, нав'язане Радянським Союзом, про репатріацію громадян російської, української та білоруської національності, що проживали на території ЧСР, до СРСР. Це вело до подальших ускладнень і, як наслідок, до стримування всього процесу рееміграції. Слід також відмітити, що тоді рееміграція не стосувалася тільки волинських чехів. До Чехословаччини було репатрійовано в перші три післявоєнні роки мінімум мільйон з чвертю осіб. Тільки з концентраційних таборів поверталось біля 115000 людей і до них додалися ще півмільйона забораних на роботу в Німеччину! До кінця року

повернулися назад до Чехословаччини десь 600000 людей з цілої Європи, Середнього Сходу і навіть Азії. Тобто якихось 40000 волинських чехів були в такій масі як крапля в морі! Тому можемо вважати подальший перебіг переселення людей з Волині успішним. В процесі переговорів все ж таки узгодили всі важливі пункти того великого «переселення народів». Останні переговори відбувалися на території СРСР, коли 13.11.1946 від'їхала на Волинь міністерська комісія з 30 осіб, щоб обговорити останні деталі про початок переселення чеських емігрантів. Надії наших владних урядовців, що ті перші транспорти виїдуть вже в половині грудня завдяки «працьовитості» російської сторони, не справдилися.

Шкільний табель з миротинської

Rzeczpospolita Polska. Powiat szkolny Podwołocisz
 Szkoła Powszechna I -klasowa w Mirucie
 Rocznik I Oddział II L. katal. klasowego 64

Zawiadomienie szkolne.
Stefan Chocaj, urodzony dnia 28 listopada 1916
 w wojew. W. Śląskim, religji ewangel.
 obrządku rozpocząwszy naukę szkolną w roku szk. 1936/37
 uczęszcza do szkoły tutejszej od 1/IX 1936

Rok szkolny 1926/27		I półroczcie:		II półroczcie:	
Zachowanie się:		<u>bardzo dobre</u>	<u>bardzo dobre</u>	<u>bardzo dobre</u>	<u>bardzo dobre</u>
Pilność:		<u>bardzo dobra</u>	<u>bardzo dobra</u>	<u>bardzo dobra</u>	<u>bardzo dobra</u>
w nauce religji:		<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>
w języku polskim:		<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>
w języku ruskim:		<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>
w języku czeskim:		<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>
w rachunkach z geometrią:		<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>
w przyrodzie:		<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>
w geografji:		<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>
w historii:		<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>
w rysunkach:		<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>
w robotach:		<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>
w śpiewie:		<u>dobry</u>	<u>dobry</u>	<u>dobry</u>	<u>dobry</u>
w grach i w gimnastyce:		<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>
Porządek zewnętrzny ćwiczeń piśmiennych:		<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>	<u>bardzo dobry</u>
Liczba opuszczonych (uspraw. dni szkolnych) i nieuspr.:		<u>9</u>	<u>9</u>	<u>9</u>	<u>9</u>
Podpis ojca, matki lub opiekuna:		<u>Jozef Holce</u>	<u>Jozef Holce</u>	<u>Jozef Holce</u>	<u>Jozef Holce</u>

W Mirucie dnia 24. X. 1927

ШКОЛИ

Згадувана змішана комісія спочатку працювала у Львові, разом зі своїми радянськими колегами. В подальшому 25.11.1946 розділилася на 8 менших робочих груп, які роз'їхалися по окремих областях організувати рееміграцію прямо на місці!

З російського боку йшлося передусім про заборони та різні необхідні дозволи, яких необхідно було дотриматися. По суті це був перелік всяких обмежень, що чехи з Волині можуть забрати, але, головно, що забрати не можуть. Що отримають «в подарунок», а що просто так дістанеться більшовику. Наприклад, землероби могли відвезти на одну родину 2 тонни господарського інвентаря, міські родини тільки одну. Дозвільні статті там були перераховані більш загально, зате забороняючи – вже досить точно. Це було зовсім невеселе читання. Багато чехів відчували в цьому загрозу посягань на свої права і тому хотіли чим швидше цю землю покинути.

“При еміграції могли з собою взяти 1000 рублів на особу (десь 3000 крон). В Чехії потім це їм банк обмінював. Дорога тривала 2-3 тижні. При перетині кордону отримували 50–100 крон кишенькових грошей, на зупинках мали теплу їжу тричі на день. Рееміграція коштувала близько 100 млн. крон – перевіз, харчування, поселення. При більшій сумі грошей – їх здавали в російських банках перед від'їздом і діставали підтвердження так само як підтвердження комісії про залишений маєток, крім землі (та була націоналізована).”

Я. Вацулік – Історія волинських чехів, III.

Вся рееміграційна акція була розпочата першим офіційним залізничним транспортом, відправленим з Волині, з міста Дубно 29.01.1947. На нашу територію потяг доїхав аж 04.02.1947 вранці та привіз 378 осіб. Декілька менших неофіційних (міні) транспортів відбули ще в 1946 році. Для інших місць світу, наприклад Ірану, Закарпаття та Югославії, був реалізований перевіз переселенців на протязі 1947 року. Транспортів з Волині планувалося спочатку 60 по 40 вагонів, а насправді вийшло 107.

Тут також потрібно згадати той факт, що до приїзду того першого транспорту 13 колишніх вояків з Волині не витримали психологічно, почасти з чекання, почасти через підхід чеських урядовців та громадськості, та вчинили в Чехії самогубство. (Джерело: «Věrný stráž»). Ця цифра не була остаточною, тому що з часом такі повідомлення через вказівки з найвищих владних місць перестали в пресі з'являтися. Не було бажаних читати про вояків з фронту, що мають в суспільстві особисті проблеми.

Миротинці та чеськогаєцькі в більшості відправлялися зі станції Івачково – найближча залізнична станція від їх села. Їх перший транспортний потяг був присланий і звідти вирушив після кількадечного чекання 27.03.1947. Цим потягом поїхало трохи більше половини повного числа реемігрованих. Також частина наших реемігрантів була відправлена і зі здолбунівського вокзалу. Але як мені розповідав дядько Йосеф Сазечек, чехи ще не зійшли з ганку, а українці вже лізли в будинок з другого боку через вікна.

Мешканці Миротина були, в усякому випадку згідно з офіційними списками в Народному архіві, репатрійовані в семи різних транспортах, з Чеського Гаю— в трьох, як правило, разом з мешканцями декількох інших, сусідніх сіл.

Переїзд волинських чехів до Чехословаччини моментами був дійсно страшним. Організація, зокрема на російській стороні, пробуксовувала на всіх можливих рівнях. Дослівно там справджувалася приказка, що права рука не знає, що робить ліва. Безлад навколо організації транспорту використовували українці для дрібних, а інколи також і для організованих крадіжок. Це привело нарешті до створення добровільних озброєних патрулів, які на залізничних станціях охороняли майно чехів, приготоване до навантаження в потяги, які призначалися для транспорту до ЧСР.

Дорога на прабатьківщину не була для реемігрантів приємною. Проїзд потягом в більшості тривав нереально довго. Подорожували в звичайних вантажних вагонах, в яких не було жодних пристосувань. Люди мусили застелити кутки вагонів соломною, щоб було де лягти. Часто собі там встановлювали плити (буржуйки), тому що зима того року була ще в повній силі.

З інших наступних розповідей знаємо, що радянські залізничники мали тенденцію до різних форм вимагання. Наприклад, раптом транспорт зупинився на перегоні, мовляв зіпсувався локомотив. Але після того, як чехи склалися і дали декілька пляшок самогону, поломка як за помахом чарівної палички зникла і потяг продовжував подальший рух. Худоба, в більшості розташована разом з іншим майном в задніх вагонах, вимагала щоденного догляду. Траплялося таке, що після зупинки на деякій станції, йшли жінки покормити та подоїти корів, а потяг починав рухатися, не чекаючи на їх повернення до «житлових» вагонів.

Також трапилося в деяких транспортах неочікуване відчеплення останніх декількох вагонів з майном. Пояснення російської сторони в більшості було, що вагони пошкоджені. Інформація однак доходила аж тоді, коли ці вагони на наступній станції не виявлялися, а на попередній були вже давно пограбовані. Подорож була суворою, тільки те тепле відчуття, що колись вона закінчиться, значно всіх підбадьорувало. Репатріанти намучилися під час тієї неприємної подорожі, але віра в те, що нарешті все це добре закінчиться, їх укріплювала.

На території Чехословаччини реемігранти всіх транспортів проходили всі необхідні процеси, які передбачалися угодою та законодавством країни. Після необхідних формальностей (пізніше вже без репортерів та фотографів), відбувалася реєстрація, необхідні медичні обстеження, знищення вошей, видача тимчасових документів та фінансового забезпечення та інформації про населені пункти, де будуть реемігранти поселені, і продовжувався рух на захід. Крім того, вже до кожного транспорту додавалася класична військова польова кухня. І таким чином відчутно покращилися умови харчування для всіх «подорожуючих» в потязі. Подальшою долею реемігрантів держава мало

цікавилась, тому були зроблені певні висновки. Згідно з реєміграційною урядовою комісією, яка в кінці 1947 року видала офіційну заяву про закінчення реєміграційного процесу для Волинського краю, працювали з такою кількістю репатріантів.

Офіційно було переселено 9706 родин, що налічували разом 38824 особи. З того було 33050 переселенців з Волині в тому ж році перевезено в 90 потягових транспортах. З цього видно, що кількість транспортів 107, раніше приведених, є або неточна, або, навпаки, неточним є число 90. Взагалі, з усіма числами, пов'язаними з реєміграцією слід працювати дуже обережно. Те ж саме стосується і дат поселення реємігрантів та їх волинського походження. Багато місцевих назв є досить спотворені через вимову чи незнання записувачів. Також транскрипція імен або прізвищ та дат народження часто були неточними. У випадку змішаних родин переселення було дозволено лише тоді, коли головою родини був чех. Так само реєміграція була унеможливлена також тим, хто, скажімо, займав визначне місце, або вважався місцевими органами незамінним.

41	Szpaczek J.		
42	Barc J.		
43	Iwkowski Mikołaj	Krzemieniec	Naczelnik O. S. P.
44	Goworowski Kazimierz	Klesów	Prezes O. S. P.
45	Leśniak Aleksander	Bereźce	Naczelnik Rejonu
46	Kaczyński Henryk	Cumań	"
47	Kozik Władysław	Klewań	Prezes O. S. P.
48	Tuczek Leon	Glińsk	Naczelnik Rejonu
49	Tymoszczuk Jan	Luboml	Zastępca Naczelnika O. S. P.
50	Louda Waclaw	Moskowszczyzna	Naczelnik Rejonu
51	Dr. Dobrowolski Konstanty	Torczyn	Prezes O. S. P.
52	Katyszewcow Jan	Werba	Naczelnik Rejonu
53	Ślusarenko Piotr	Baszkowce	Prezes O. S. P.
54	Janczyński Karol	Skobelka	Naczelnik Rejonu
55	Stepańczuk Antoni	Buhrń	"
56	Barysziuk Ignacy	Zdolbunów	Członek Zarz. Oddz. Pow.
57	Mielniczuk Leon	Hruszwica Wł	p. o. Nacz. O. S. P.
58	Cynalewski Hilary	Rafałówka	Naczelnik O. S. P.
59	Wojciechowski Julian	Ratno	Naczelnik Rejonu
60	Wróbel Jan	Holoby	Zast. Naczelnika O. S. P.
61	Neswarba Karol	Mirotyn	Naczelnik O. S. P.
62	Krówski Józef	Jezioroko	"
63	Tokarzewska Ewa	Zabrodzie	Prezes O. S. P.
64	Sobolew Bazyli	Równe	Naczelnik O. S. P.
65	Świszczowski Tadeusz	"	Sekretarz Zarz. O. S. P.
66	Giergiesz Aleksander	Holoby	Naczelnik O. S. P.
67	Grus Witold	Orzew	Prezes O. P.

Частина списку керівників пожежних команд на Волині

«Список емігрантів з Волині виник у Міністерстві праці та соціальної опіки на основі заяв від окремих реємігрантських центрів. Одним з головних завдань реєміграції було зробити вклад в зменшення недостачі робочих сил та закінчення заселення пограниччя. Для цього потрібно було з'ясувати можливості заселення (це було в компетенції Міністерства землеробства та Поселенського органу) на основі пошуків потім був складений реєміграційний план, який виходив як з чехословацьких потреб, так і з ситуації закордонних країн.

На практиці це виглядало так, що вище названим органам були виділені окремі області після виселених німців, які були зовсім не заселені. Реємігранти потім самі вирішували, в якому з досі незаселених маєтків поселитися. Виконавчими органами, що опікувалися реємігрантами і виникли в 1947 році, були реєміграційні відділи Районних народних рад та

реєміграційні відділи Земських народних рад.» (за Романом Штером, працівником Народного архіву).

Як вже було сказано, дорога зі Здолбунова на наш кордон тривала довго, часто це було три-чотири тижні. Миротинці та чеськогаєцькі були перевезені в декількох транспортах, а це було декілька вагонів, які від Кошиць слідували аж до кінцевого району, призначеного для переселення вказаних родин. Переселити одночасно все село було понад людські сили українських органів.

Частина з них була висаджена в Збірному центрі Шумперк. Тут відбулося перше розділення мешканців Миротина, хоча всі бажали бути розміщеними в одному селі. Керівництво країни побоювалося зосереджувати більші групи вояків в одному місці, тому була дана квота – максимум 30% волиняків в одному селі. Розселені потім ці родини були в Лготі біля Штернберка, в Лучіці, Рапотіне, Рейготіціх, Русіне, Руждоле та Вікіржовіціх.

Urodzenia	Chrztu	urodzonych	wisko rodziców i ich wyznan
9. XI. 1912 w. elizabetyn		Karolina	Matko Józef syn Józefa i jego siostry Klara s. Matka s. Jana z d. Skiełeczek miejsk. wsi elizabetyn - wyznania baptystów

Приклад запису в книзі народжених в Миротині

Воно і без того все-таки дійшло б до природнього відокремлення деяких родин, але це була вказівка, до якої дійшли владні чиновники після попереднього досвіду з колишніми вояками зі сходу. І не завжди можна говорити про поганий досвід.

Найбільша частина мешканців Миротина та Чеського Гаю домандрувала аж до північної Чехії. І зосередилась там найбільше на Літомержіцку та Жатецку. Перераховувати всі місця поселення зайве, це приведено в переліку прізвищ. Незначна частина реємігрантів з наших сіл була також поселена в західній Чехії на Соколовску та Домажліцку.

СЬОГОДЕННЯ МИРОТИНЦІВ

Що стосується пошуку нащадків в архівах та літературі, то він не був особливо важким. Завдяки реемігрантським спискам та згаданим миротинським метрикам було цілком зрозуміло, кого шукати і, в більшості, де шукати. Найбільше, зрозуміло, допомогла та повна рееміграція, тому що там вказується і місце, де були, або вірогідно мали бути реемігранти після свого повернення поселені. Оскільки мова йде про значно віддалені місця, крім інших і Таховско чи Шумперско, всюди до них, звичайно, дістатися не вдалося. А переписуватися багатьом, на жаль для нас, хто цікавиться цим, не хочеться.

Спроб встановити контакти з тим наймолодшим поколінням миротинців, які ще там народилися і ще живуть, було декілька. Це була зовсім не легка праця. Багато з них мешкають вже в іншому місці, ніж спочатку їх батьки та діди мешкали. Багато з них також не мали бажання вести розмови про волинське минуле. Було це з різних причин. Або про це нічого не знали, або просто знати не хотіли. Список вислуханих нащадків приведений в кінці, в розділі джерел. Декілька закликів було опубліковано в «Zpravodaji volyňských česků», декілька на веб сайті в товаристві волинян на Facebook. У всіх випадках результат – нуль!

Згідно з тим, що вдалося від них почути, більшість з них ніколи Волинський край не відвідували. Мовляв, не відчують до нього жодного особливого потягу. І це є досить цікаве явище, яке спостерігалось тільки в частини покоління їх батьків. Поки що не вдалося отримати якусь логічну відповідь на запитання, чому так є. Знову з іншого боку, сучасне чеське покоління не проявляє ніякої сильної прив'язаності до свого місця народження чи області походження. У волинських чехів це б все-таки мало б, з огляду на винятковість їхньої історії, частково очікуватися. Мають чим гордитися. І це не дивлячись на їх коротку, тільки восьмидесятирічну історію перебування у Волинській губернії. Значна частина того наступного покоління все ще живе на місцях, куди були реемігровані їх предки. Правдою є те, що у великої частини з них це є просто інше місце. Це є так, п'ятдесят на п'ятдесят. Також наша республіка не є за площею такою особливо розлогою. По суті є ненабагато більшою, ніж колишня Волинська губернія, площа якої була трохи більшою 70000 кв.км.

Вони, як вже згадувалося, розпорошені по всій території Чеської республіки і, тим не менше, за винятком баптистських общин або прямих родинних зв'язків, між собою ніяк особливо не контактують. Тільки деякі з них залучені до діяльності Спілки чехів з Волині та їх друзів. За весь час залучалися до діяльності Спілки лише 25 осіб, походженням з Миротина або Чеського Гаю. Взагалі і ця Спілка згасає через малу кількість її членів. З перших більше, ніж 5000 членів, їх нині є ледве 1400. Це загальне явище і не стосується окремих місць на Волині. Волиняни, або їх нащадки, тут, звичайно, живуть стандартним життям нинішньої Чехії. Так ніби не жили

ніде інше, як тут в центральній Європі. І ті вже згадані баптистські общини прийняли класичну поведінку середньоєвропейців. Завдяки цьому існує між ними також справжня ревність, хоча і дійшло також до різних поділів, та початкова миротинська комуна на Лосовіцку, не будучи доповненою старожилами та деякими чехами, що повернулися з румунського Банату, напевно вже давно зникла без сліду.

Миротинська самооборона

Єдине, що хотілося б мені тут дуже сильно підкреслити, це відомий в суспільстві підхід Братського об'єднання баптистів до так званої церковної реституції. За законом, протягнутим владою правих тодішнього прем'єра Нечаса, при сильній підтримці міністра фінансів Калоуска, був в 2012 році ухвалений і потім реалізований так званий закон про церковну реституцію. Церквам з державних грошей на основі цього закону виділили, крім великих нерухомих маєтків, ще майже 265 мільярдів крон.

Братське об'єднання баптистів у цьому випадку повело себе досить благородно і як єдина з усіх церков ту свою частку, десь 225 мільйонів, з реституції відмовилося прийняти. Це було досить показове його рішення, якому у нас немає подібних. Ще про позитивну поведінку. Останнім часом ми зіткнулися з безкорисливою пропозицією баптистів з Тепліцка, призначеною для останньої хвили чеських реемігрантів з України, коли двом баптистським родинам було запропоноване житло, придбане за свої кошти. Знову один з неординарних прикладів допомоги.

Але вернемося назад до нащадків наших реемігрантів. Спосіб існування реемігрованих миротинців з часом в Чехії суттєво змінився. Все-таки, так як раніше ще на Волині, так і тут в Чехії спочатку більшість з них займалася класичною землеробською справою. А ті, хто вже там існував за рахунок різних ремесел, зрозуміло, що і тут тим же займався.

На життя всього населення Чехословаччини, не тільки волинян, на початку 50-х років в значній мірі також досить негативно вплинула колективізація сільського господарства, притягнута сюди з Радянського Союзу. Не йшлося тільки про землеробство, придушена була всяка індивідуальна активність. Це було щось, що звичайно створило багатьом волинянам великі особисті труднощі. Дехто з них своє важко набуте майно не хотів просто так віддати! Не хотіли також змиритися з рішенням, яке вже знали за свого життя в Україні. В деяких гострих випадках дійшло до інцидентів та конфліктів з владою і, як наслідок, засудження.

Тому цілком зрозуміло, що багато з них потім радше землеробство покидали і влаштовувалися на роботу на заводах або на інших виробничих підприємствах. Схоже сталося в більшості з ремісниками та дрібними торговцями. Самостійна діяльність була в державі тоді просто придушена.

Напевно, для всього суспільства знову все змінилося після реформ суспільної системи 1989 року. Декому повернули майно через реституцію втраченого і він відновив початкову діяльність. Це була лише невелика частка тих, які в сільському господарстві раніше працювали. До важкої роботи на полях вже нікому вертатися не хотілось, а нова генерація до тієї праці не мала ніякого потягу. Змінився спосіб життя і мислення, тому з колишніми миротинцями стало важко співпрацювати. Але все ж таки знайшлися деякі охочі, які надали документи і світлини з тих забутих часів. Вони включені до тексту цієї хроніки і є конкретними прикладами.

В деяких випадках виникало навіть почуття, що це саботаж реалізації подібного документу про ті два села.

СПИСОК РЕЕМИГРАНТІВ З МИРОТИНА ТА ЧЕСЬКОГО ГАЮ

Потрібно тут повторити те, що вже було багаторазово сказано, що жодна дата, ім'я та місце, тут приведені, не можуть бути абсолютно точними. Вони були взяті зі списків, які зберігаються в Народному архіві на Ходовці в Празі, а також з усних подань деяких нащадків. Репатрійовані при цьому могли поселитися десь зовсім інакше, часто мешкали у своєї рідні, і на призначені місця ніколи не добиралися. Дати, приведені для окремих осіб, взяті з так званих метрик з Миротина, так і з реєстраційних списків, деякі з бази даних My Heritage. Тому жодні з них не можуть бути абсолютно точними.

Як можна прочитати, зокрема, в «Věrných strážích», часто також виникали проблеми при пошуку виділеного житла. Через два роки після закінчення війни деяким народним керівникам не хотілося віддавати безкоштовно стихійно забране майно. Було це також часто на шкоду родин чеських вояків з Волині. Зрідка також траплялася неприємна кількомісячна тяганина, яку інколи мусила вирішувати влада. А коли доходило до передачі, знаходили волинські чехи будівлі обікраденими, часто і зумисно значно пошкодженими. Звичайно, що в деяких випадках прибулі волиняни знаходили простіший шлях.

SAZECEK	Ime	Podporany čp.	Ročník	Profesia	Čes. Háj	Číslo
	Václav	31. 4. 1898	1898	tov. děl.	Čes. Háj	76671
	Anna		1899	v domác.		76672
	Anna		1926	dělnice		76673
	Marie		1928			76674
	Josef		1929	dělník		76675
A/1 1947. Usídlen: Lukavec p. Lovosice.						
SAZECEK	Václav	24. 7. 1924	1924	rolník	Čes. Háj	791343
A/2 1944. Usídlen: Lukavec čp. 40 p. Lovosice o. Litoměřice.						

Приклад запису реємігрантів в Народному архіві

Це було відповіддю, чому на призначені місця деякі миротинці (і не тільки вони) не з'явилися. Також в тих початкових списках з Народного архіву попереджується з самого початку про те, що деякі репатріанти приїхали до республіки неофіційним транспортом. В деяких випадках також могло бути неправильно записане село походження на Волині. Родичі збиралися разом і в дорогу вирушали теж разом. Це, взагалі, давало неточності значно більші, ніж на початку передбачалося. Отже, зміни у всіх інформаціях могли бути як позитивні так і негативні. Розташування осіб у всіх списках є приблизно за алфавітом, далі по родині або і з родичами, так

як записані в згаданих списках Народного архіву; М – зрозуміло, означає Миротин і, якщо за ним слідує число, то йде мова про порядковий номер, приведений в поіменованому архіві. Теж саме стосується і Чеського Гаю. Далі в архівах зазначене початкове місце, призначене особі для рееміграції. Для всіх імен та прізвищ для кращого розрізнення зазначений і їх рік народження. Їх походження, як вже згадувалося вище, є різним. Разом зі «справжніми» миротинцями було до списку з Миротина та Чеського Гаю записано декількох родичів, які разом з миротинцями переселилися до Чехословаччини. Їх прізвища підкреслені і згруповані з тими, з ким мали разом реемігрувати! Жирним шрифтом виділені «голови родин» згідно зі списком Народного архіву. Таким чином, всіх реемігрантів можна розділити за трьома статтями: з Миротина, з Чеського Гаю та родичі з обох сіл. Кількість переселених отримаємо так: М–380/ЧГ – 54/Р – 8!

<u>Аза Роман 1912</u>	М57	Радванов 55
<u>Бечварж Йосеф 1907</u>	М	Жатец, Ленінова 1134
<u>Буреш Йосеф 1905</u>	Зд	Літомержіце, Рашінова
<u>Бурешова Ольга 1904</u>	Зд	Літомержіце, Рашінова
Буреш Зденек 1945	Зд	Літомержіце, Рашінова
<u>Буреш Карел 1900</u>	М 79	Жім 4
<u>Бурешова Вєра 1908</u>	М 2	Ловосіце, Ловошска 8
Бурешова Емілія 1928	М 2	Ловосіце, Ловошска 8
Єніковскі Йосеф 1871	М 12	Ловосіце, Ловошска 8
<u>Вацек Владімір 1942</u>	М2	Ловосіце, Ловошска 8
<u>Чехак Йосеф 1877</u>	М	Просмики 16
<u>Чехакова Марія 1878</u>	М	Просмики 16
Сазечек Алоїз 1911	М	Просмики 16
Сазечкова Антоніна	М	Просмики 16
Сазечкова Марія 1941	М	Просмики 16
Сазечкова Їржіна 1943	М	Просмики 16
<u>Червінскі Ярослав 1904</u>	М	Велемін 36
<u>Червінскі Йосеф 1908</u>	М	Ловосіце, Марш. Конєва 20
Червінска Алжбєта 1879	М	Нємечек
<u>Червінскі Карел 1899</u>	М	Опарно 8
Червінска Вєра 1902	М	Опарно 8
Червінска Анна 1928	М	Опарно 8
Червінска Марія 1931	М	Опарно 8
<u>Дєдек Йосеф 1902</u>	М	Лукавец
Дєдкова Марія 1903	М	Лукавец
Дєдкова Анна 1925	М	Лукавец
Дєдек Йосеф 1928	М	Лукавец
Дєдкова Ольга 1931	М	Лукавец
Дєдек Антонін 1932	М	Лукавец
Дєдек Александр	М	Лукавец-Забранскі

Дедкова Ірена	М	Лукавец
<u>Дедек Владімір 1923</u>	М	Лукавец, колійництво
<u>Душек Йосеф 1899</u>	М	Літомержіце, Лішкова 4
Душкова Емілія 1902	М	Літомержіце, Лішкова 4
Душкова Славена 1925	М	Літомержіце, Лішкова 4
<u>Душек Антонін 1921</u>	М	Літомержіце, Домкова 77
<u>Фібігр Йосеф 1908</u>	ЧГ	Сулейовіце 12
Фібігрова Ружена 1910	ЧГ	Сулейовіце 12
Фібігр Вратіслав 1932	ЧГ	Сулейовіце 12
Фібігрова Мілада 1937	ЧГ	Сулейовіце 12
<u>Гартова Марія 1892</u>	М	Літомержіце, Ленінова 36
Гартова Славена 1923	М	Літомержіце, Ленінова 36
<u>Гладікова Лібуше 1913</u>	М	Сулейовіце 141
<u>Гнідек Вацлав 1880</u>	М	Рапотін 438
Гнідкова Барбора 1878	М	Рапотін 438
<u>Горженін Ярослав 1889</u>	М 18	Велемін 10
Горженінова Марія 1893	М 18	Велемін 10
<u>Горженін Ярослав 1918</u>	М 82	Велемін 10
<u>Горженін Мірослав 1921</u>	М	Велемін 10
<u>Єлінек Ян 1922</u>	М 52	Велемін 10
<u>Єлінкова Марія 1923</u>	М 51	Велемін 10
<u>Єлінек Фрідріх 1891</u>	М 15	Сулейовіце
Єлінкова Алжбета 1895	М 15	Сулейовіце
<u>Єлінек Йосеф 1916</u>	М 51	Велемін 3
Єлінкова Анна 1922	М 51	Велемін 3
Єлінек Реніслав 1944	М 51	Велемін 3
<u>Єлінек Вілгем 1887</u>	М	Велемін 3
Єлінкова Божена 1897	М	Велемін 3
Єлінкова Марія 1922	М	Велемін 3
<u>Єлінкова Славена 1917</u>	М	Велемін 3
Єлінек Їндра 1943	М	Велемін 3
<u>Єлінкова Амалія 1912</u>	М 58	Окоржін 17
Єлінек Їржі 1931	М 58	Окоржін 17
<u>Єлінек Йосеф 1914</u>	М	Велемін 13
Єлінкова Емілія 1920	М	Велемін 13
Єлінкова Дарія 1939	М	Велемін 13
Єлінек Йосеф 1940	М	Велемін 13
Єлінкова Ружена 1941	М	Велемін 13
<u>Єлінек Карел 1901</u>	ЧГ	Сулейовіце 7
Єлінкова Анна 1908	ЧГ	Сулейовіце 7
Єлінкова Славена 1927	ЧГ	Сулейовіце 7
Єлінек Антон 1931	ЧГ	Сулейовіце 7
Єлінек Мірослав 1943	ЧГ	Сулейовіце 7
Єлінкова Анна 1945	ЧГ	Сулейовіце 7

<u>Єлінек Мірослав 1919</u>	М 69	Велемін
Єлінкова Вера 1918	М 69	Велемін
Єлінкова Зденька 1941	М 69	Велемін
Єлінек Мірослав 1945	М 69	Велемін
Глідкова Лібуше 1923	М 69	Велемін
<u>Єніковські Богуміл 1918</u>	М	Ловосіце, Устецка 103
<u>Єніковські Владімір 1904</u>	М	Велемін 87
Єніковска Алжбета 1908	М	Велемін 87
Єніковска Міранія 1942	М	Велемін 87
<u>Єніковські Антонін 1907</u>	М 12	Ловосіце
Єніковска Марія 1914	М 12	Ловосіце
Єніковска Їржіна 1935	М 12	Ловосіце
Єніковські Антонін 1936	М 12	Ловосіце
<u>Єніковські Еміліан 1916</u>	М	Сулейовіце 13
Єніковска Емілія 1922	М	Сулейовіце 13
Єніковські Мірослав 1946	М	Сулейовіце 13
<u>Клапкова Марія 1895</u>	М 88	Вішнова
Клапкова Анастазія 1910	М 88	Вішнова
Клапка Ржегорж 1941	М 88	Вішнова
Клапка Едуард 1946	М 88	Вішнова
<u>Клігл Вацлав 1927</u>	М 92	Бесно 32
Кліглова Анна 1927	М 92	Бесно 32
<u>Коловратнік Антонін 1902</u>	М 6	Літомержіце, Ваха о.зав.
Коловратнікова Їржіна 1931	М 6	Літомержіце, Ваха о.зав.
Коловратнікова Лібуше 1913	М 6	Літомержіце, Ваха о.зав.
Коловратнікова Здена 1945	М 6	Літомержіце, Ваха о.зав.
<u>Коловратнік Йосеф 1906</u>	М	Мілешов 37
Конончукова Марія 1872	М 72	Младейовіце
<u>Кратохвіл Йосеф 1884</u>	ЧГ 7	Мост, Местске ятки
Кратохвілова Теофілія 1889	ЧГ 7	Мост, Местске ятки
<u>Кратохвілова Алжбета 1918</u>	ЧГ 10	Сулейовіце
Кратохвіл Олдржіх 1936	ЧГ 10	Сулейовіце
Кратохвіл Ладіслав 1940	ЧГ 10	Сулейовіце
<u>Кратохвіл Мірослав 1917</u>	М 62	Вікіржовіце
Кратохвілова Емілія 1920	М 62	Вікіржовіце
Кратохвілова Ліна 1945	М 62	Вікіржовіце
Кратохвіл Антонін 1943	М 62	Вікіржовіце
<u>Крушінова Гелена 1892</u>	ЧГ	Подборжани 29
Мелнікова Емілія 1920	ЧГ	Подборжани 29
Мелнікова Лідія 1941	ЧГ	Подборжани 29
Мелнікова Ольга 1940	ЧГ	Подборжани 29
<u>Кржіжек Алоїз 1887</u>	М 21	Вратіславіце 151
Кржіжкова Анна 1894	М 21	Вратіславіце 151
<u>Давід Антонін 1928</u>	М	Вратіславіце 151

<u>Кржіжкова Марія 1894</u>	М	Рейголтце 16
<u>Кубелкова Кароліна 1901</u>	М 87	Літомержіце, Рашінова
<u>Шпрінглова Кароліна 1861</u>	М 87	Літомержіце, Рашінова
<u>Кулхов Карел 1891</u>	М	Ейсендорф (Железна) 50
Кулховова Марія 1903	М	Ейсендорф (Железна) 50
Кулховова Еугенія 1922	М	Ейсендорф (Железна) 50
Кулховова Ольга 1928	М	Ейсендорф (Железна) 50
Кулховова Таня 1930	М	Ейсендорф (Железна) 50
Кулхов Владімір 1937	м	Ейсендорф (Железна) 50
<u>Ліщук Мікулаш 1892</u>	ЧГ	Велемін 26
Ліщукова Алжбета 1891	ЧГ	Велемін 26
Ліщукова Анна 1920	ЧГ	Велемін 26
Ліщук Йосеф 1927	ЧГ	Велемін 26
Ліщукова Алжбета 1932	ЧГ	Велемін 26
<u>Лупінек Алексей 1916</u>	М 41	Длоугі Грюн 141
Лупінкова Емілія 1925	М 41	Длоугі Грюн 141
<u>Мареш Владіслав 1908</u>	ЧГ 12	Трновани, Сталінова
Марешова Марія 1873	ЧГ 12	Трновани, Сталінова
Марешова Анна 1912	ЧГ 12	Трновани, Сталінова
Марешова Ірена 1934	ЧГ 12	Трновани, Сталінова
Мареш Драгомір 1935	ЧГ 12	Трновани, Сталінова
Марешова Драгослава 1946	ЧГ 12	Трновани, Сталінова
<u>Мартінек Константін 1905</u>	М	Велемишлевес 46
Мартінкова Цецілія 1915	М	Велемишлевес 46
Мартінкова Їржіна 1938	М	Велемишлевес 46
<u>Матейка Антонін 1923</u>	ЧГ	Велемін 72
<u>Матейка Йосеф 1903</u>	М	Білінка
Матейкова Надя 1915	М	Білінка
Матейкова Марія 1933	М	Білінка
Матейка Доброслав 1935	М	Білінка
<u>Матейка Теофіл 1901</u>	ЧГ	Режни Уезд
Матейкова Гелена 1910	ЧГ	Режни Уезд
Матейка Мірослав 1928	ЧГ	Режни Уезд
<u>Матейка Вілем 1896</u>	ЧГ	Велемін 82
Матейкова Кароліна 1901	ЧГ	Велемін 82
<u>Матейка Йозеф 1909</u>	М	Воков 1
Матейкова Аурелія 1912	М	Воков 1
Матейкова Ружена 1941	М	Воков 1
<u>Матейкова Марія 1926</u>	М	Шелеч 30
<u>Матейка Карел 1907</u>	М	Рапотін 438
<u>Матейкова Марія 1914</u>	М	Рапотін 438
Матейкова Власта 1932	М	Рапотін 438
Матейка Ярослав 1935	М	Рапотін 438
Матейка Ондржей 1938	М	Рапотін 438

<u>Матейкова Амалія 1905</u>	М 89	Рапотін 11
Рапчукова Марія 1932	М 89	Рапотін 11
<u>Матушевска Кароліна 1924</u>	ЧГ	Велемін 26
Матушевска Ольга 1942	ЧГ	Велемін 26
Матушевска Марія 1944	ЧГ	Велемін 26
<u>Матушевскі Мікулаш 1919</u>	М	Сулейовіце 11
Матушевска Алжбета 1922	М	Сулейовіце 11
<u>Матушевскі Владімір 1921</u>	ЧГ	Опарно 6
<u>Мазанек Йосеф 1887</u>	М 55	Сулейовіце
Мазанкова Жофія 1891	М 55	Сулейовіце
<u>Мазанек Карел 1886</u>	М 26	Ловосіце
Мазанкова Марія 1890	М 26	Ловосіце
<u>Мазанкова Анна 1920</u>	М 49	Сулейовіце
<u>Мішура Емілія 1897</u>	М	Велемін 21
Мішура Едуард 1926	М	Велемін 21
Мішура Ёржі 1927	М	Велемін 21
<u>Немечек Ян 1904</u>	М	Жім 4
Немечкова Емілія 1905	М	Жім 4
<u>Немечек Йосеф 1928</u>	М	Жім 4
<u>Немечкова Анна 1930</u>	М	Жім 4
<u>Немечек Йосеф 1894</u>	М	Мілешов 30
Немечкова Амалія 1898	М	Мілешов 30
Немечек Ёржі 1933	М	Мілешов 30
Немечкова Емілія 1935	М	Мілешов 30
<u>Немечек Павел 1893</u>	М	Мнішек 101
Немечкова Наталія 1897	М	Мнішек 101
Немечек Йосеф 1930	М	Мнішек 101
Немечкова Марія 1931	М	Мнішек 101
Немечек Мірослав 1935	М	Мнішек 101
Несварба Антонін 1919	М	Хотімерж
<u>Несварба Ярослав 1926</u>	М	Ловосіце, Консцова 18
<u>Несварба Карел 1889</u>	М 28	18 окр. Літомержіце
Несварбова Амалія 1903	М 28	18 окр. Літомержіце
Несварба Ёржі 1929	М 28	18 окр. Літомержіце
Несварба Мірослав 1934	М 28	18 окр. Літомержіце
<u>Несварбова Анна 1916</u>	М 17	Ловосіце
<u>Несворка Мірослав 1908</u>	М	Жалани 88
<u>Новотна Антоніна 1901</u>	М 70	Кржешіце 28
Новотна Власта 1935	М 70	Кржешіце 28
Новотни Ярослав 1936	М 70	Кржешіце 28
<u>Пехоушек Ярослав 1910</u>	М 76	Богосудов 93
Пехоушкова Марія 1910	М 76	Богосудов 93
Пехоушек Мірослав 1931	М 76	Богосудов 93
Пехоушек Вацлав 1933	М 76	Богосудов 93

Пехоушек Антонін 1935	М 76	Богосудов 93
Пехоушкова Розалія 1937	М 76	Богосудов 93
Пехоушек Йосеф 1939	М 76	Богосудов 93
<u>Пехоушек Владімір 1919</u>	М 95	Горні Літвінов 27
Пехоушкова Тамара 1926	М 95	Горні Літвінов 27
<u>Пехоушкова Марія 1888</u>	М 91	Локет
Осіпчукова Лібуше 1913	М 91	Локет
Осіпчукова Лідія 1913	М 91	Локет
Гришін Їржі 1944	М 91	Локет
<u>Пойман Йосеф 1893</u>	М	Опарно
Пойман Лудміла 1893	М	Опарно
<u>Пойман Йосеф 1922</u>	М	Опарно
<u>Полачек Йосеф 1888</u>	М 73	Хотімерж 19
Полачкова Алжбета 1903	М 73	Хотімерж 19
Полачкова Анна 1929	М 73	Хотімерж 19
<u>Полачек Карел 1876</u>	М 66	Ловосіце, Конєвова 20
Полачкова Марія 1896	М 66	Ловосіце, Конєвова 20
Полачкова Алжбета 1923	М 66	Ловосіце, Конєвова 20
Полачек Карел 1929	М 66	Ловосіце, Конєвова 20
Полачкова Марія 1931	М 66	Ловосіце, Конєвова 20
<u>Полачек Вацлав 1876</u>	М	Лібедіце 24
Полачкова Лібуше 1905	М	Лібедіце 24
<u>Поспішіл Ярослав 1914</u>	М 35	Лучіце 6
Поспішілова Анна 1917	М35	Лучіце 6
<u>Поспішіл Вілем 1887</u>	М 37	Сулейовіце 8
Поспішілова Марія 1889	М 37	Сулейовіце 8
Поспішіл Карел 1929	М 37	Сулейовіце 8
<u>Поспішіл Йосеф 1910</u>	М 67	Вікіржовіце
<u>Поспішіл Карел 1887</u>	М 86	Вікіржовіце
Поспішілова Харлота 1888	М 86	Вікіржовіце
Поспішілова Емілія 1913	М 86	Вікіржовіце
Поспішілова Анна 1923	М 86	Вікіржовіце
<u>Пражакова Амалія 1884</u>	ЧГ	Жім 4
<u>Романюкова Анна 1913</u>	М 65	Вікіржовіце
Романюк Владімір 1941	М 65	Вікіржовіце
Романюкова Алла 1946	М 65	Вікіржовіце
<u>Сазечек Александр 1907</u>	М	Просмики
Сазечкова Лідія 1912	М	Просмики
Сазечкова Мілада 1942	М	Просмики
Сазечкова Анна 1944	М	Просмики
<u>Сазечек Йосеф 1904</u>	М	Білінка 15
Сазечкова Емілія 1917	М	Білінка 15
Сазечек Вратіслав 1936	М	Білінка 15
Сазечкова Гелена 1938	М	Білінка 15

<u>Сазечек Мірослав 1914</u>	М 63	Білінка 9
<u>Райковска Жофія 1927</u>	М 12	Білінка 9
<u>Сазечек Вацлав 1898</u>	ЧГ	Лукавец 40
Сазечкова Анна 1899	ЧГ	Лукавец 40
Сазечкова Анна 1926	ЧГ	Лукавец 40
Сазечкова Марія 1926	ЧГ	Лукавец 40
Сазечек Йосеф 1929	ЧГ	Лукавец 40
<u>Сазечек Вацлав 1924</u>	ЧГ	Лукавец 40
<u>Сазечкова Йосефа 1885</u>	ЧГ	Лукавец 39
Сазечкова Емілія 1922	ЧГ	Лукавец 39
<u>Гаврілук Мечіслав 1936</u>	М	Лукавец 39
<u>Сазечек Владімір 1909</u>	М	Лукавец 39
Сазечкова Марія 1910	М	Лукавец 39
Сазечкова Лідія 1934	М	Лукавец 39
<u>Слама Йосеф 1910</u>	ЧГ	Літомержіце, Неуманова 11
Слама Карел 1880	ЧГ	Літомержіце, Неуманова 11
Сламова Амалія 1886	ЧГ	Літомержіце, Неуманова 11
<u>Слама Мірослав 1911</u>	М	Сулейовіце 8
Сламова Ольга 1913	М	Сулейовіце 8
Сламова Славена 1930	М	Сулейовіце 8
Сламова Власта 1934	М	Сулейовіце 8
Слама Павел 1865	М	Сулейовіце 8
<u>Слама Йосеф 1916</u>	М 44	Сулейовіце 8
Сламова Анна 1927	М 44	Сулейовіце 8
<u>Сламова Анна 1920</u>	М 71	Сулейовіце
Сламова Анна 1888	М 71	Сулейовіце
<u>Слепичка Адольф 1902</u>	ЧГ	Ружодол 1
Слепичкова Емілія 1901	ЧГ	Ружодол 1
Слепичкова Ольга 1930	ЧГ	Ружодол 1
Слепичка Ростіслав 1931	ЧГ	Ружодол 1
<u>Стеглік Карел 1882</u>	М 53	Лукавец 7
Стеглікова Марія 1883	М 53	Лукавец 7
Стеглік Вацлав 1914	М 53	Лукавец 7
Стеглікова Анна 1928	М 53	Лукавец 7
<u>Стеглік Йосеф 1911</u>	М	Лукавец
Стеглікова Анна 1912	М	Лукавец
Стеглікова Лідія 1942	М	Лукавец
<u>Стролена Марія 1908</u>	М 40	Хотімерж 12
Стролена Емілія 1931	М 40	Хотімерж 12
<u>Стролени Мірослав 1937</u>	М 40	Хотімерж 12
<u>Шедівец Владімір 1913</u>	М 24	Соколов
Шедівцова Гедвіка 1916	М 24	Соколов
Шедівец Віктор 1937	М 24	Соколов
Шедівцева Емілія 1945	М 24	Соколов

<u>Тросман Леоніл</u> 1931	М 24	Соколов
<u>Шедівец Франтішек</u> 1914	М 27	Соколов
Шедівцова Лібуше 1920	М 27	Соколов
Шедівцова Франтішка 1940	М 27	Соколов
Шедівцова Славена 1945	М 27	Соколов
<u>Шедівец Вацлав</u> 1911	М 45	Соколов
Шедівцова Марія 1920	М 45	Соколов
Шедівец Болеслав 1938	М 45	Соколов
Шедівцова Марія 1941	М 45	Соколов
Кулгава Жофія 1898	М 45	Соколов – мати
<u>Шедівцова Анна</u> 1908	М 84	Радванов 34 – дочка
Турсевичова Гелена 1937	М 84	Радванов 34 – онука
Шедівцова Жофія 1911	М 84	Радванов 34 – дочка
Шедівцова Марія 1904	М 84	Радванов 34 – дочка
Шедівцова Кароліна 1872	М 84	Радванов 34 – мати
Тросман Владімір 1894	М 84	Радванов 34 – син
<u>Шпрінгел Вілем</u> 1893	М 10	Літомержіце
Шпрінгелова Анна 1901	М 10	Літомержіце
Шпрінгел Антон 1928	М 10	Літомержіце
Шпрінгел Йосеф 1931	М 10	Літомержіце
Шпрінгерова Славена	М 10	Літомержіце
<u>Швейдар Йосеф</u> 1886	М	Лгота біля Шернберка 6
Швейдарова Амалія 1887	М	Лгота біля Шернберка 6
<u>Швейдар Ярослав</u> 1914	М	Лгота біля Шернберка 6
Швейдарова Емілія 1923	М	Лгота біля Шернберка 6
<u>Вантохова Марія</u> 1898	М 80	Жім 10
Вантох Александр 1894	М 80	Жім 10
Тросманова Марія 1926	М 80	Жім 10
Янчік Лудвік 1929	М 80	Жім 10
<u>Валашек Вілгелм</u> 1907	М	Рейготіце 16
<u>Валашкова Емілія</u> 1913	М	Рейготіце 16
Валашкова Їржіна 1933	М	Рейготіце 16
Валашек Вратіслав 1943	М	Рейготіце 16
<u>Ваньоус Йосеф</u> 1885	М 42	Соуврати 4
Ваньоусова Анна 1903	М 42	Соуврати 4
<u>Варганік Вацлав</u> 1875	М 8	Хотімерж 70
Варганікова Марія 1882	М 8	Хотімерж 70
Коваржікова Марія 1924	М 8	Хотімерж 70
Регентік Мірослав 1940	М 8	Хотімерж 70
Регентікова Анна 1942	М 8	Хотімерж 70
<u>Влах Константін</u> 1898	М 59	Окоржін
<u>Зах Владімір</u> 1893	М 85	Клучек
Захова Марія 1913	М 85	Клучек
Захова Марія 1938	М 85	Клучек

Захова Їржіна 1941	М 85	Клучек
<u>Заїчкова Славена 1918</u>	М 16	Сулейовіце
Заїчек Антонін 1940	М 16	Сулейовіце
Заїчкова Алжбета 1893	М 16	Сулейовіце
<u>Заїчек Мірослав 1906</u>	М 60	Бесно 32
Заїчкова Амалія 1907	М 60	Бесно 32
Заїчек Мірослав 1930	М 60	Бесно 32
<u>Заїчкова Анна 1884</u>	М 47	Бесно 32
Нехнічкова Лудміла 1893	М 47	Бесно 32
<u>Зубзанда Йосеф 1899</u>	М 74	Смідари 302
Зубзандова Пелагія 1904	М 74	Смідари 302
Зубзандова Галіна 1932	М 74	Смідари 302
Зубзанда Владімір 1934	М 74	Смідари 302

ВОЮВАЛИ В ПЕРШІЙ ТА ДРУГІЙ СВІТОВИХ ВІЙНАХ

Ця частина пошуку інформації була, напевно, найважчою. Причина була перед усім в тому, що кожне з поки що доступних джерел дає зовсім інші цифри, інші дати і навіть інші імена чи походження розшукуваних осіб. Тому деякі відхилення в датах для наведених осіб з Миротина та Чеського Гаю в порівнянні з тим є дріб'язок. Намагався оцінити кожне джерело інформації з точки зору «серйозності» і враховувати це при оцінці та порівнянні отриманої інформації як такої. Фактом є те, що наші предки нам у пошуку зовсім нічим не зарадили, а швидше навпаки.

У випадку, коли хтось натрапить на інформацію, яка буде відносно ваших знань завідомо неправдивою, прошу бути милосердним до автора. Дозволяємо зробити просту правку ручкою прямо в тексті. Якщо Ви її пошлете авторові, то її можна виправити в наступному електронному виданні. Враховуємо також те, що цей текст буде розміщений на веб сайті Sdružení čechů z Volyně a přátel.

Військовий історичний заклад, або його архів, нам реєструє тільки тих миротинських легіонерів, яких наведено нижче. Загиблих між ними не знаходимо, бо з жодним з миротинських мешканців не трапилося це нещастя. З огляду на те, що бази даних постійно доповнюються або підправляються, то цілком можливо, що колись в майбутньому дійде і до включення деяких осіб з Миротина та Чеського Гаю. Але з огляду на історично значно віддалену проблему, якась кардинальна зміна є неправдоподібною.

ЛЕГІОНЕРИ З МИРОТИНА ТА ЧЕСЬКОГО ГАЮ:

Буреш Людвік	18. 10. 1896	Російський легіон
Буреш Павел	невідомо	Російський легіон
Чехак Йосеф (Острог)	23. 12. 1877	Російський легіон
Фібігр Йосеф	1. 6. 1881	Російський легіон
Єлінек Бедржіх	29. 9. 1891	Ч. Дружина, Російський легіон
Кржіжек Йосеф	18. 9. 1884	Російський легіон
Матеїка Вілем	27. 12. 1896	Російський легіон

Дивлячись на цей список, можемо зробити висновок, що участь миротинських чоловіків в чеському легіоні була більш ніж символічна. У випадку активної участі в I світовій війні та загиблих в ній, наш Військовий історичний архів веде облік тільки громадян, народжених на теренах колишньої Чехословаччини, і тому важко, якщо цього не знають окремі нащадки, когось такого ще відшукати. Звичайно, найкраще військовий облік ведеться у активних учасників II світової війни, але навіть і тут можна натрапити на явні неточності в датах. І тут, однак, після доповнення ще в майбутньому можна буде зіткнутися з такими знахідками! Це стосується, зокрема, чехів, які загинули в результаті нападів бандерівських банд. Там

також в більшості випадків йде мова тільки про традиційні, передані усно свідчення не тільки між родичами і миротинськими або чеськогаєцькими мешканцями, найчастіше це було аж після приїзду сюди, до Чехословацької республіки.

Місцеві органи на Волині зовсім не були схильні, особливо в перші післявоєнні роки, до записів типу «вбитий бандитами». Вояки з фронту, в більшості, про вбитих родичів дізнавалися тільки після приїзду родин до Чехословаччини. Так само і деякі родини зі значним запізненням довідувалися про втрати та поранення родичів, учасників далекого фронту.

Військовий історичний архів наводить між відомими учасниками II світової війни цих, нижче вказаних, наших громадян. В деяких випадках йде мова тільки про родичів з Миротина або Чеського Гаю. Також ця інформація відрізняється від інформації Я. Немечека, хоча, звичайно, черпалася інформація і з його праці, але все ще потім порівнювалося з даними, що наводилися у Військовому історичному архіві на його веб сайті, і поки конкретне ім'я не було підтверджено, особу між тими, що служили, не згадували або згадували з відповідною приміткою. Приводимо і тих, які мають село Миротин як місце народження, зокрема, в базі даних Військового історичного архіву. Дуже корисним джерелом інформації про участь в опорі та людських втратах також є доступна публікація авторів J. Hofman, J. Vaculik, V. Širc – Volyňští Češi 1. a 2. odboji, де обґрунтовано показані всі важливі дійові особи з обох військових конфліктів, за винятком повного переліку вояків армії Свободи. Це тільки через досить високу кількість осіб з числа волинян, які приймали участь в боях на фронті. Тому там приведені крім жінок з Волині, активних учасників Червоної армії, також і ті, хто воював в арміях на Заході. Окремим розділом потім наведені списки загиблих та вбитих, як німецькими окупаційними військами, так і бандерівцями.

ВОЮВАЛИ В II СВІТОВІЙ ВІЙНІ:

Бечварж Йосеф, Гинек	17. 12. 1907	
Червінські Ярослав, Людвік	27. 1. 1904	
Червінські Йосеф, Людвік	12. 5. 1902	
Червінські Карел, Людвік	16. 10. 1899	
<u>Дедеціус</u> Ярослав, Карел	10. 9. 1909	земляк М
Дедек Йосеф, Ян	14. 4. 1902	
Дедек Владімір	27. 4. 1923	
Душек Антонін, Йосеф	20. 12. 1921	
Фібігр Йосеф	1. 8. 1908	
<u>Гама</u> Йосеф, Людвік	1. 6. 1916	земляк М
Гладік Владімір	21. 1. 1925	
Горженін Мірослав	14. 3. 1921	
Єлінек Антонін	17. 7. 1917	

Єлінек Ярослав	6. 1. 1905	
Єлінек Йосеф	1. 1. 1920	РАФ
Єлінек Йосеф, Фрідріх	21. 7. 1914	
Єлінек Карел, Вілем	27. 6. 1914	
Єлінек Карел	15. 3. 1901	
Єлінек Мір(л)ослав	27. 1. 1915	Англія
Єнічек Еміл, Антонін	10. 10. 1914	
Єніковські Богуміл, Йосеф	16. 11. 1918	
Єніковські Ярослав, Йосеф	24. 3. 1909	
Єніковські Владімір, Йосеф	24. 11. 1904	
Клігр Ростіслав	приводить Немечек	
Коловратнік Йосеф, Йосеф	26. 12. 1906	
Ліщук Йосеф	3. 11. 1927	
Мартінек Константін, Константін	12. 9. 1905	
Матейка Антонін, Вілем	1. 8. 1923	
Матейка Йосеф	19. 3. 1909	
Матейка Йосеф, Йосеф	14. 5. 1903	
Матейка Карел	21. 3. 1907	
Матушевські Владімір, Йосеф	21. 3. 1921	
Матушевські Мікулаш	8. 5. 1919	
Мішура Їржі, Фелікс	11. 1. 1927	
Несвадба Антонін, Карел	12. 5. 1919	
Несварба Ярослав	27. 12. 1926	
Пойман Йосеф, Йосеф	24. 7. 1922	
Полачек Йосеф	23. 3. 1926	
Поспішіл Мірослав		Радянська армія
Поспішілова Емілія	5. 3. 1916	
Регентік Мірослав	23.2.1940 (?)	
Сазечек Йосеф, Йосеф	29. 12. 1904	
Сазечек Вацлав, Вацлав	24. 7. 1924	
Сазечек Владімір, Алоїз	7. 5. 1909	
Слама Йосеф, Карел	25. 9. 1910	
Слама Йосеф, Людвік	1. 4. 1916	
Слама Мірослав, Павел	18. 7. 1911	
Слепічка Карел, Йосеф	2. 2. 1899	
Стеглік Доброслав, Карел	19.10. 1919	
Стеглік Ярослав ???	6. 3. 1911	
Стеглік Йосеф, Карел	3. 6. 1911	
Стеглік Слава, Карел	23. 8. 1923	
Стеглік Владімір, Карел ???	20. 9. 1915	
Стролені Вацлав	10. 11. 1900	
Свещені Антонін	7. 3. 1919	РАФ
Свещені Мірослав, Йосеф	4. 12. 1922	

Шедівец Вацлав, Владімір	25. 12. 1911
Швейд(н)ар Ярослав	8. 1. 1914
Валашек Вілем, Йосеф	28. 8. 1907
Влах Константін, Йосеф	9. 3. 1898
Заїчек Ростіслав, Антонін	28. 8. 1927

Тут приведено трохи більше імен ніж у Їржі Немечека, тому що сюди включені і миротинські родичі. Вони записані зі спеціальною позначкою, а в деяких місце походження є дискусійним.

ЗАГИНУЛИ В БОЯХ НА ФРОНТІ:

Гладік Владімір			Немечек
Горженін Мірослав	14. 3. 1921		Радянська армія
Єнічек Еміл	10. 10. 1914	18. 9. 1944	Геленовка
Єлінек Антонін	1919	2. 1945	Радянська армія
Поспішіл Мірослав	1. 9. 1919	Немечек	Радянська армія
Стролені Вацлав	10. 11. 1900	19. 10. 1944	Далева
Заїчек Ростіслав	28. 8. 1927	30. 9. 1944	Дукла

Навіть тут всі приведені прізвища колишніх мешканців села не можуть бути зовсім правильними та без помилок в особистих датах. На будь-якій війні неможливе пристойне діловодство. Помилки, звичайно, виникали вже під час призову, далі в необхідних реєстрах і в кінці при складанні таких списків, з яких, зрозуміло, черпалася інформація для цієї публікації.

БУЛИ ВБИТІ БАНДЕРІВЦЯМИ ТАКІ МЕШКАНЦІ МИРОТИНА ТА ЧЕСЬКОГО ГАЮ:

Єлінек Ярослав 1905	1. 10. 1944	застрелений
Казіловскі Владімір 1914	1945	мучений, повішений
Клігл Владімір 1891	10. 1. 1944	застрелений
Мішура Їржі 1900	18. 4. 1943	втоплений
Прохазка Йосеф 1889	18. 4. 1943	втоплений
Сазечек Ярослав 1919	10. 2. 1944	мучений, вбитий
Слама Людвік	7. 1943	застрелений
Слама Карел 1923	7. 1943	застрелений
Заїчек Антонін 1905	1. 10. 1944	застрелений

Автори книги «Volynští češiv 1. a 2. odboji» пишуть в розділі про дії бандерівців, що через них загалом загинуло з числа чехів на Волині 322 особи. Звичайно, це не буде повне число, тому що в деяких випадках не можна було довести справжню причину смерті. Існують різні погляди на

бандерівський рух, але серед волиняків вони незмінні, а саме: в першу чергу це були не головорізи, які не заслужили жодного розуміння і ніякого прощення, зовсім ні! Це звучить у волинській діаспорі перманентно від їхнього повернення.

Багато людських втрат було спричинено і німецькою нацистською армією. Якщо залишити збоку загальновідомі випадки спалення Чеського Малина з 374 жертвами та Міхну Сергіївку з 19 жертвами, то на Волині відомо мінімум 75 випадків смертельних випадків з вини військових операцій німців. З цього числа було шість випадків, що торкалося цілих родин, і так точне число чеських жертв не відоме.

СЛОВО НА ЗАКІНЧЕННЯ ТА ДЖЕРЕЛА

Чим більше наближаюся до завершення цієї цікавої праці, тим більше бачу, за який великий труд я взявся. Потратив вже сотні годин на пошуки, вивчення чи переписування з незнайомими людьми. При цьому, в більшості, було і приємно, а часом зовсім ні. Залежало значно від того, як до звернень ставилися. Колись мав, на жаль, відчуття, що дехто з тих людей, з якими мав контакти, напевно, не хочуть зі мною мати справи і бойкотують.

Але я нарешті почав відчувати, що мені щось із того початкового задуму вдалося. Я також дуже горджуся тими, хто на початку 20 століття на Волині вирішив закупити собі біля Глупанина землю та заснувати цілком нове чеське село. При чому, для більшості з них туди вела довжиною в декілька століть довга дорога переселенців, за що вони заслужили ще більшу пошану. А також і за те, що будучи компактною спільнотою, за дуже короткий час в Миротині налагодили життя. Вся чеська історія Миротина вклалася в історично короткий період – в 45 років. Це є з міркувань історичного визнання дійсно дуже мало.

Подібне можна говорити сьогодні і про інші чисто чеські села, засновані вже раніше, з 1865 по 1900 рік, в колишній царській Волинській губернії. І там чеські поселенці, знову ж таки з числа чеських переселенців, внесли на той час в непривабливе та відстале середовище риси нового землеробського та промислового краю. Це все була заслуга невеликого відсотка (1,6%) місцевого населення, що походило з Чехії.

Тому ми, нащадки миротинських та чеськогаєцьких чехів, можемо бути дійсно незмірно горді за тих предків, що пов'язані з Миротином та Чеським Гаєм, про яких на цих сторінках можна прочитати. Про декількох засновників Миротина, так і про легіонерів, чи про всіх Свободівців та інших вояків, які не вагаючись йшли воювати за правес діло. Звичайно, що і про всіх загиблих, як в бою, так і від рук підлих націоналістичних вбивць. Вони заслужили повагу і добру пам'ять за те, що громадська община в Миротині та Чеському Гаї могла жити життям, яке гідне його імені.

Окрім тих, хто допоміг своїми свідченнями, наданими документами чи світлинами, також згадками про події, мушу додатково подякувати і тим, хто вже не дожив до сьогоднішніх днів.

А також іще живим авторам нижче приведених джерел та доречних особистих повідомлень.

H.Dluhosova – Výstěhova lectvina Ukrajinu

Krest'anske listy roč. 14, s. 17

Mirotinské baptistické matriky

J. Němeček–Kronika Mirotina

NA – Seznamy reemigrantů, dale R. Šter

E. Štěřikova – Zeměotcu

J. Vaculik – Historie volyňských čechu I, II, III

J. Hofman, J. Vaculik, V. Širc – Volyňští češi v 1. a 2. odboji
Věrné strážce 1947 – 1951
web – VHA – Vojenský historický archiv
web – EXULANT o. s.
web – My Heritage
web – www.facebook.com/groups/114077731954780/ Zelovské svatby 1800
– 1900
Zpravodaj SČVP 1991 – 2015
Osobistí rozhovory – z Ľubomírou Focherovou Valaškovou, Ľosefem
Golcem, Ľrenou Maškovou Marušovou, Ľrjím Němečkem, Annou
Sazčkovou Ľlínkovou, Ľosefem Sazčkom, Ľosefem Vlčkem, Annou
Vejdlíkovou Sazčkovou, Mariíou Začčkovou Mlnkovou.

ПІСЛЯМОВА ДО УКРАЇНСЬКОГО ПЕРЕКЛАДУ

В кінці червня 2017 року голова Здолбунівської громади волинських чехів Олена Петрівна Підгайська повідомила мене, що на середину вересня заплановано приїзд волинських чехів – вихідців з села Миротин Здолбунівського району. Одним з організаторів цієї поїздки є Любомір Сазечек, який разом з кінорежисером Яном Манчушкою в 2012–2013 роках зняв фільм про волинських чехів під назвою «Volyňští» (Волинські). Зйомки фільму відбувалися на Волині (Житомирська, Рівненська та Волинська області) і перекладачем та провідником у них була пані Підгайська. Слід відмітити, що зйомкам сприяли нащадки волинських чехів, зокрема жителі чеських сіл на Житомирщині, голови сільських та міських рад: так голова Урвенської сільської ради Лідія Михайлівна Балабат допомогла з реквізитом.

15 вересня до Миротина приїхало більше ніж 30 чехів – колишніх мешканців цього села разом з дітьми та внуками. Їх щиро привітали голова Миротинської сільської ради Мартинюк Василь Васильович, члени учительського колективу Миротинської школи, учні та мешканці села. Гості проїхалися по Миротину та Чеському Гаю, дехто зайшов на колишні обійстя своєї родини, віддали шану померлим на кладовищі. Під час особистого спілкування ближче познайомилися з керівником групи Яном Бистриніном, автором книги про Миротин Любоміром Сазечеком, його двома сестрами та іншими членами групи. Особливий інтерес до гостей проявила вчителька історії з Миротинської школи Чиж Оксана Миколаївна, яка, як виявилось, разом зі своїми учнями досліджує історію свого рідного села. Вона склала побудинковий план Миротина та Чеського Гаю з вказанням колишніх та нинішніх господарів будинків, виявила цікаві подробиці з життя чеських родин. Вважаю за необхідне разом з загальними світлинами перед колишнім молитовним будинком, який, до речі, як і обіцяв пан Голова, почали ремонтувати, подати тут і результати досліджень вчительки пані Чиж.

В'ячеслав Шляховий

ДОДАТКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ

У 2015 році учні Миротинської загальноосвітньої школи під керівництвом учителя історії Оксани Чиж, досліджуючи історію свого села, отримали інформацію, яка свідчить про високу громадянську свідомість миротинських чехів, зокрема родини Казіловських, про яку Любомир Сазечек неодноразово згадує у своїй книзі.

Було це 15 липня 1941 року. В одному з повітряних боїв фашисти підбили радянський літак неподалік від села Миротин. Тодішній сільський голова Степан Рапчук організував підводу, і трьох льотчиків, які залишилися

живі, перевезли до пожежного депо, зробили перев'язку. Один з них був важко поранений. Звали його Олександр Гнатович Попков, уродженець Донецької області. Саме йому було надано притулок в будинку Володимира Казіловського. Казіловські не лише сховали його, а й вилікували. Після остаточного одужання О. Попков за допомогою тих же Казіловських влаштувався в Здолбунові на залізниці, брав участь у підпільній роботі проти фашистів. Гітлерівці його заарештували і розстріляли. (Історія сіл і міст УРСР, 1967р.).

Родиною Казіловських в роки окупації було врятовано близько 20 євреїв. Цю інформацію почерпнуто із газетної статті «Молитва врятувала від смерті». (Газета «Вісті Рівненщини» від 10 жовтня 1995 року, автор К. Кіндрат).

Подаємо зміст розповіді.

Олександр Фельдман, який був врятований в дитинстві сім'єю Казіловських від фашистського геноциду в селі Миротин, ще й виховувався до зрілого віку в цій милосердній сім'ї, отримав освіту і був їм, як рідний син.

Сім'я Казіловських тоді складалася з 4 осіб: батька Володимира Володимировича, матері Емілії Анастасівни, сина Володимира і дочки Емілії. Казіловські володіли власним млином в селі Новокраїв Острозького району і великим масивом землі в селі Миротин Здолбунівського району.

В жовтні 1942 року фашисти оточили село Новокраїв Острозького району. Почалося «полювання і безжальне вбивство єврейського населення. Майже вся сім'я Фельдмана була розстріляна на місці. Дев'ятирічному Саші чудом вдалося втекти від фашистів, і він сховався в млині Казіловських, який був навпроти дому його батьків. Виявивши увечері малолітнього Сашу в ковші для зерна, син Казіловського Володимир привіз його до своєї садиби в селі Миротин».

На старшого сина Казіловських і дочку Емілію, якій в той час виповнився 21 рік, лягав основний тягар переховування євреїв: харчування, лікування, прання білизни. Їхню оселю селяни називали між собою «Палестиною». (В Казіловських в різний час нелегально і напівлегально переховувалося майже 20 євреїв).

«Час від часу фашисти і поліцаї розшукували євреїв у навколишніх селах. Навідалися вони і до сім'ї Казіловських, бо хтось нашептав, що у них переховуються євреї. Фашисти поставили під стіну всю родину, наставили в груди дула пістолетів, а старший офіцер заявив, що якщо вони не скажуть, де переховуються євреї, то всі будуть розстріляні.

Саме в той час, на горищі дому, у криївці, ховалося шість євреїв. «Це була страшна хвилина», розповідала у своїх спогадах пані Емілія, яка після війни проживала у Здолбунові, (їхню садибу в Миротині після війни було

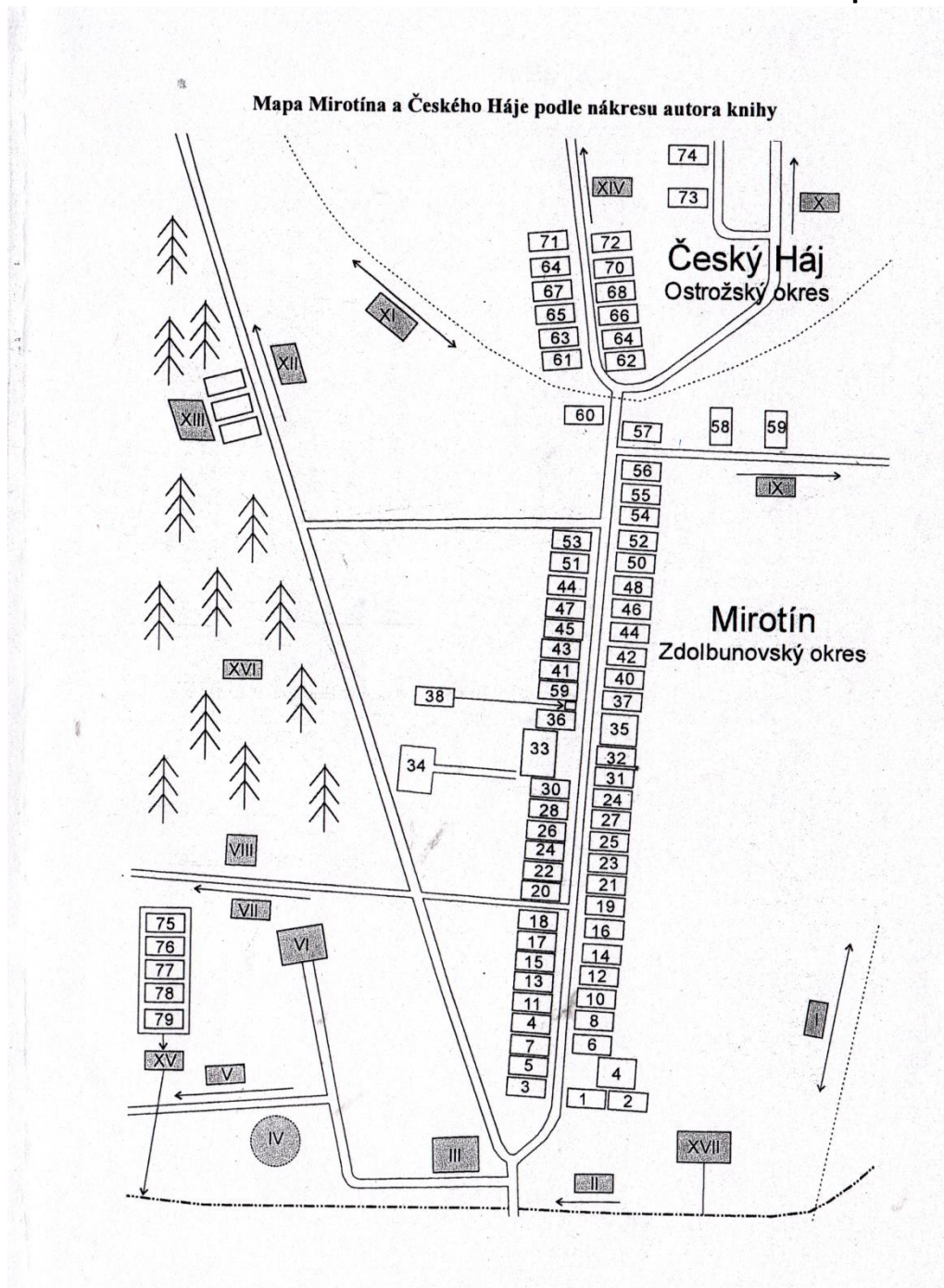
перетворено на хмелесушарню). Тоді вона подумки готувалася до смерті. В смертельну хвилину, під прицілом пістолетів, вона стала навколішки і, знаючи німецьку мову, проголосила вголос «Майн Гот». Склавши молитовно руки, почала молитися. Щось людське заворушилося в душах фашистів, дула пістолетів без команди опустилися... Так молитва врятувала від смерті.

Серед врятованих, які ховалися в їх родині, крім О. Фельдмана, лікаря Ерліха, були також Маріан Перла, Єва Опенгейм, Геня Вальдман, яка в цій сім'ї рахувалася їх дочкою, Інна Баковецька, Сава Мукумбаєв (втік з полону) та інші. Нині вони живуть в Ізраїлі, США, Канаді та інших країнах світу і їх ще потрібно розшукати».

«Варто підкреслити, що факт врятування пілота О. Попкова висвітлений в ряді літературно-меморіальних матеріалів колишнього Союзу, історії міст і сіл УРСР. А про те, що Казіловські врятували під час війни майже 20 євреїв, немає поки що жодної згадки».

КАРТА МИРОТИНА ТА ЧЕСЬКОГО ГАЮ З УКАЗАННЯМ ПРИЗВИЩ МЕШКАНЦІВ

1	Пехоучек Ярослав, Фурсевичова Анна, Шедівцова Жофія	Лисюки
2	Гнідек Вацлав	
3	Несварба Мірослав, Гладік Владімір	
4	Млин	Млинище (Залишки млина)
5	Заїчек Мірослав, Клінгр Славомір	Кантось Любов

6	Сазечек Алоїз	
7	Заїчек Антонін, Шедівец Владімір	
8	Горженін Ярослав	
9	Заїчкова Анна	
10	Немечек Ян з дружиною	Ковалець Лідія
11	Немечек Павел	
12	Кржіжек Алоїз	
13	Мартінек Константін	Хмель Андрій
14	Немечек Йосеф старший	Хмель Павло
15	Валашек Вілем	
16	Немечек Йосеф молодший	
17	Кржіжек Йосеф, Мішурова Емілія, Матушевскі Мікулаш, Клапкова Марія	
18	Казіловскі Владімір	Куляша Володимир
19	Слама Мірослав	
20	Пойман Йосеф	Запах Василь
21	Швейдар Йосеф	Червеняк Віталій
22	Мазанек Карел, Янковскі Антонін	
23	Сазечкова Йосефа, Сазечек Мірослав	Савчук Петро
24	Єлінек Бедржіх, Клінгр Ростіслав	Сікора Іван
25	Варганік Вацлав	Мартинюк Ірина
26	Кубелкова Кароліна, Шпрінглова Мірослава (Славена)	
27	Регентік Мірослав	Школа (майстерня)
28	Шпрінгл Вілем	Чеховська Людмила
29	Єлінек Йосеф, Шедівец Франтішек	
30	Школа, Шедівец Вацлав, Провазнікова Ліда	Школа (старша)
31	Єлінек Антонін, Сазечек Йосеф	Шельвіцька Тамара
32	Влахова Амалія	Ленчук Юрій
33	Костел	
34	Кладовище	
35	Пожежне депо	Магазин
36	Поспішіл Карел	Школа (молодша)
37	Несварба Карел, Сазечек Александр	Дмитроца Марія
38	Сторожова будка	
39	Єніковскі Йосеф, Буреш Карел, Крушінова Марія	
40	Мазанек Йосеф	
41	Єніковскі Владімір	Мацко Іван
42	Червінскі Карел	
43	Стролені Вацлав, Марія Коваржікова (Октава)	

44	Червінска Алжбета та син, Червінські Йосеф	Хмель Ольга
45	Несварба Антонін, Янчік Лудвік, Вантухова Марія	
46	Червінські Ярослав	
47	Душек Ярослав	
48	Полачек Ярослав	Бортник Марія
49	Свечені Славомір	
50	Полачек Карел, Єлінек Йосеф мол.	Лазор Володимир
51	Зузанда Йосеф	Омельчук Ольга
52	Сламова Анна, Слама Йосеф	Лазоришин Василь
53	Кратохвіл Мірослав	Столяр Любо
54	Матейка Йосеф	Юдіна Людмила
55	Матейка Карел	Лисівка Олена
56	Єлінек Вілем	Родина Скавронських
57	Гортова Славена	
58	Поспішіл Вілем	
59	Поспішіл Ярослав	Гаром Юрій
60	Рапчук Штефан	Хома Павло
61	Слепічка Карел	
62	Слепічка Адолф	
63	Єлінек Карел старший	
64	Сазечек Вацлав	
65	Слама Йосеф	Романюк Микола (Гай)
66	Єлінек Карел молодший	
67	Матейка Вілем	
68	Кратохвіл Йосеф, Кратохвіл Карел	
69	Пражакова Амалія	
70	Мареш Владіслав	Гарбарук Юрій, Федорова Ольга
71	Матейка Теофіл	
72	Фібігр Йосеф, Фібігрова Марія мати, Єнічек Мірослав	
73	Ліщук Мікулаш	
74	Матушевік Ян	
75	Коловратнік Йосеф	
76	Стеглік Йосеф	
77	Стеглік Карел молодший	
78	Стеглік Ярослав	
79	Стеглік Карел старший	

ПІСЛЯМОВА

Шановний читачу, Ви перегорнули сторінки історії села Миротин чеського періоду, точніше, періоду від заснування села до 1947 року. Книга «Миротин та Чеський Гай» – підсумок багаторічних пошуків автора: зібрані відомості про Миротин в архівах і музеях, бібліотеках і приватних колекціях та найголовніше в ній – це спогади, невигадані хроніки учасників, очевидців подій, які вони бачили власними очима.

Подекуди події, описані в цій книзі, просто приголомшують відвертістю, а часом залишають більше запитань, аніж відповідей.

Чехи протягом всього свого життя на Волині не асимілювалися тут, натомість породичалися з українцями, навчилися багато чого у них, а ще більше навчили місцеве населення. Хмелярня, моторний млин, копильня ковбас – слова-синоніми чеської бутності у селі Миротин.

Книга «Миротин та Чеський Гай» Любомира Сазечека цінна і дорога не лише для нащадків тих чехів, які заснували наше село, жили і працювали в ньому, а і для нас, українців, які живуть в Миротині сьогодні. Ця книга пробуджує інтерес до власного родоводу, родини, до подій, пов'язаних з історією села, а також гордість за своє село та бажання зробити його ще кращим.

А ще ця книга покликана дещо по-новому відкрити сторінки нашої минувщини, але, головне, дати поштовх наступним дослідженням.

Учитель історії Миротинської загально-освітньої школи 1-2 ступенів Оксана Чиж.

ЗМІСТ

Передмова.....	2
Слово від перекладача.....	3
Дещо про емігрантів.....	4
Чеська еміграція.....	10
Заснування Миротина.....	14
Миротин та життя в ньому.....	20
Робота з метриками та архівами.....	28
Війна та Свободовці.....	36
Рееміграція.....	45
Сьогоднішня миротинців.....	50
Список реемігруючих з М та ЧГ.....	53
Воювали в Першій та Другій світових війнах.....	63
Слово на закінчення та джерела.....	68
Післямова до українського перекладу.....	70
Додаткові дослідження.....	70
План-схема Миротина.....	73
Післямова.....	76

Любомир Сазечек, нар. 30.01.1950 в Лукавці, син волинського чеха з Миротина або Чеського Гаю. Від 2010 року активний член СВЧП (SVČP, Спілка Волинських Чехів та їх Приятелів – прим. перекладача), на сьогодні виконує функції секретаря керівництва Спілки. Працює також як редактор щомісячника Zpravodaj. З 2011 по 2015 роки декілька разів приїздив в Україну, щоб дослідити спосіб життя волинських чехів. У 2012 та 2013 роках зняв з режисером Яном Манчушко п'ятдесятидвохвилинний документальний фільм для чеського телебачення, представленого під назвою Volyňští. У 2014–2015 роках активно допомагав потомкам чехів, що проживають в Україні, репатріюватися. Пізніше поставив перед собою ціль – збір інформації та написання цієї хроніки двох сіл, звідки походить весь його численний рід.

